

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Andersen, C. Chr.; ved C. Chr. Andersen ;
udgivet med Understøttelse af
Carlsbergfonden.

Titel | Title:

Kjøbenhavns Slot

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : H. Hagerup, 1902

Fysiske størrelse | Physical extent:

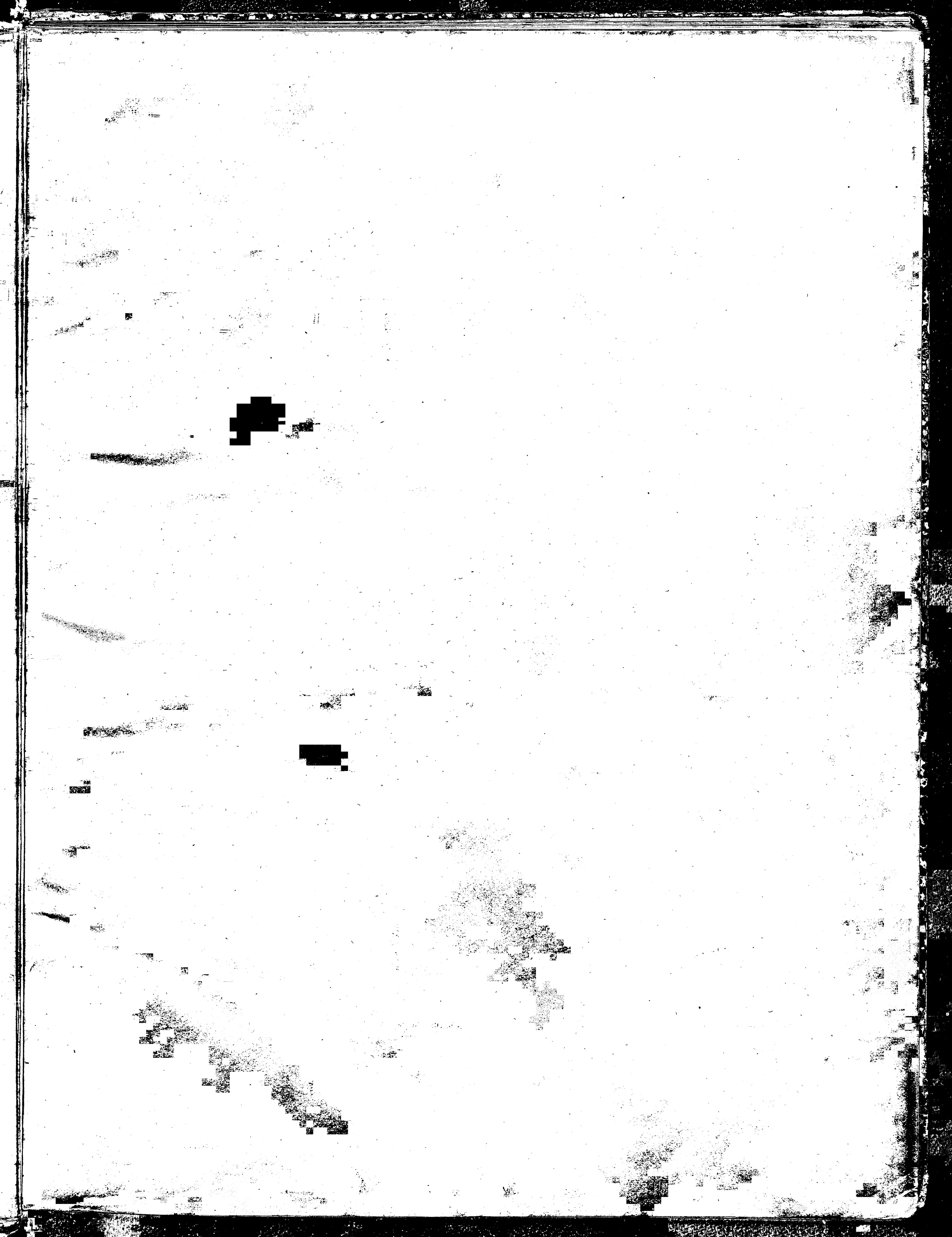
28 s., 15 tav.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

H. Hagerups Forlag. Kjøbenhavn.

KJØBENHAVNS SLOT

W O R D E R S A F S M

S O D R T

ved
Carl Christian Andersen

KJØBENHAVNS SLOT

VED

C. CHR. ANDERSEN

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

AVEC UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

KJØBENHAVN
H. HAGERUPS FORLAG

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE

1902

HANS MAJESTÆT

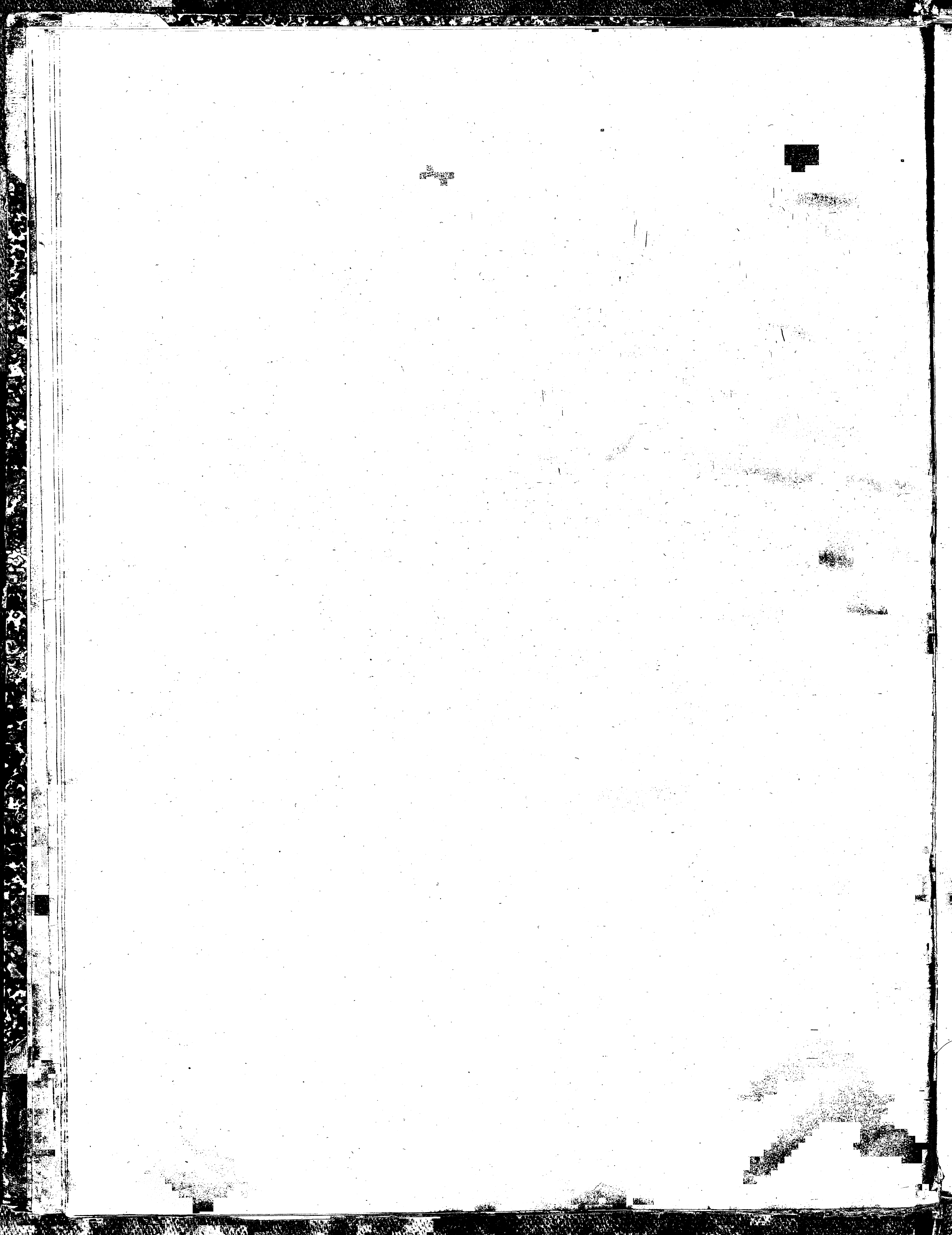
KONG CHRISTIAN DEN NIENDE

TILEGNET

ALLERUNDERDANIGST

AF

FORFATTEREN

FORTALE

Anledningen til nærværende Værks Udgivelse er denne.

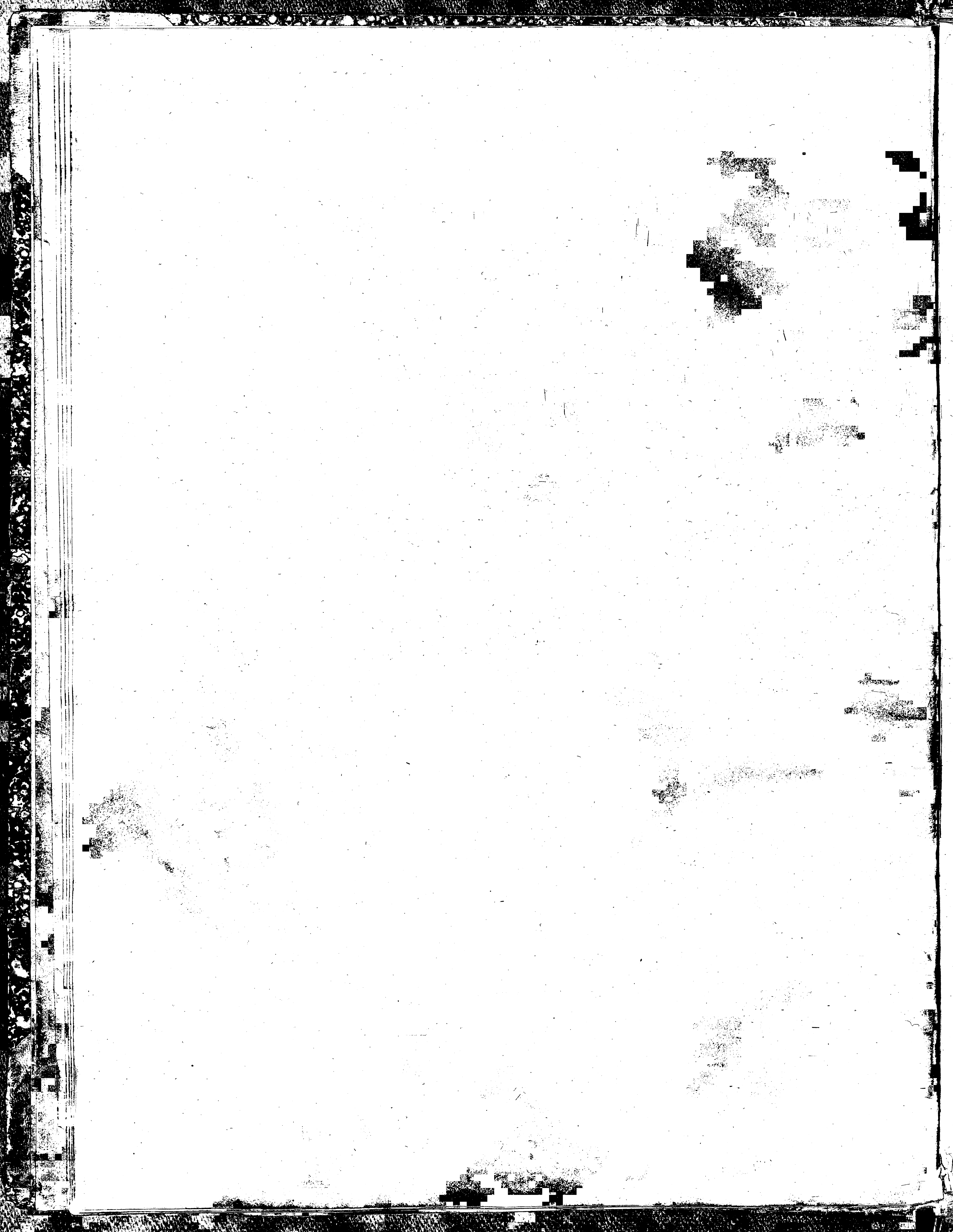
Jeg har i mange Aar syslet med Studiet af det gamle Københavns Slot, og efter et Foredrag i Vinteren 1900—1901, som blev holdt i Selskabet for Historie, Litteratur og Kunst, henvendte nogle af Selskabets Medlemmer, hvoriblandt flere ansele Architekter, sig til mig med Anmodning om at udgive de i det kgl. Bibliothek værende Tegninger og Opmaalinger af det gamle Slot, der bleve udførte i 1707, da Tanken om Slottets Nedrivning kom frem.

Carlsbergfonden har velvillig bekostet Værkets Udgivelse. Kilderne til den korte Text, der yder Oplysninger til Plancherne, er for en stor Del afdøde Prof. MEJBORG'S Uddrag af Inventarier og Regnskaber i Rigsarkivet, som Hr. Museumsdirektør, Dr. MOLLERUP velvillig har overladt mig til Benyttelse. Desuden Christian d. 4des Breve, Københavns Diplomatarium, BRUUNS København, FRIIS Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie og O. NIELSENS København.

Planen af Blaataarn med Angivelse af Rummene har Hr. Oberstlieutenant HIRSCH velvillig givet mig Anvisning paa i Rigsarkivet.

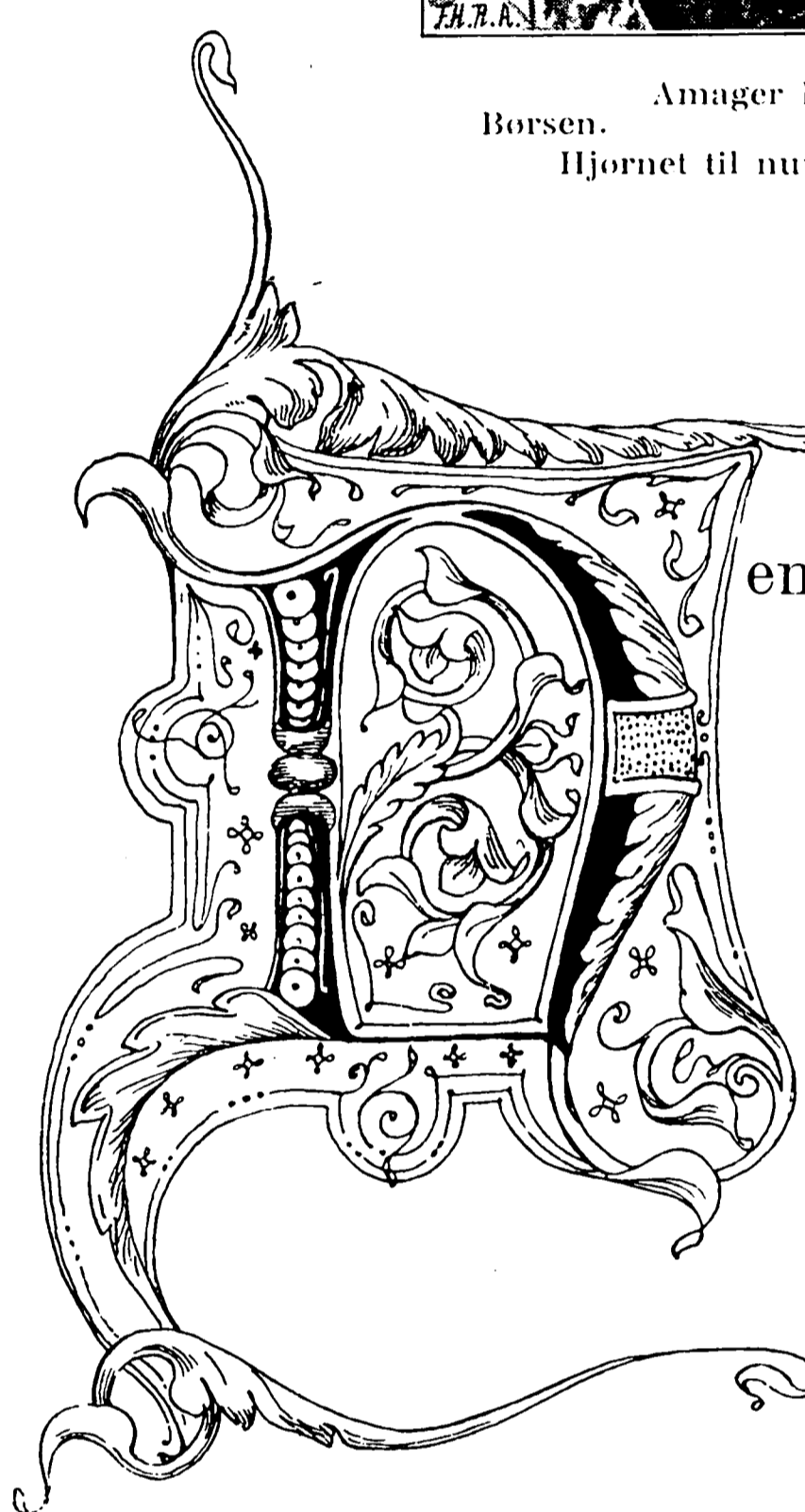
Kjøbenhavn, d. 1ste Januar 1902.

C. CHR. ANDERSEN

Børsen. Amager Land. Holmens Bro. Boldhuset. Tøjhuset. Kalvebod Strand.
Hjørnet til nuv. Holmens Kanal. Renteriet. Københavns Slot.

en, som i Midten af det 17de Aarhundrede besøgte Slottet for første Gang, vilde sikkert standse ved Slotsgraven foran Broen og betragte Slottets imponerende, uregelmæssige Murmasser. Til venstre hævede Kongefløjen med de mange Etager og det ottekantede Taarn tæt ved Slotsbroen sig lodret op af den mudrede Slotsgrav, til højre Blaataarn med den underlige hængende Udbygning, der støttedes af svære skraatstaaende Bjelker; det er sikkert den „Hemlighett“, som Lensmand Peder Godske til Lidemark faar Brev fra Chr. III om at lade bygge. Den derefter følgende Bygning er Raadstuefløjen med en lavere Udbygning, gennem hvilken Løngangen fører fra Kongefløjen til Riddersalen. Den store, aftrappede Gavlv, der vender ud til Graven, betegner den nordlige Ende af Riddersalsbygningen.

Over de tre store Vinduer var i fem runde Blindinger i Muren anbragt Vaabner, malede og forgyldte, hvoriblandt Chr. Fs.

Forinden vi gaa over til en nærmere Beskrivelse af Slottet, skulle vi med et Par Ord omtale

SLOTSGRAVEN

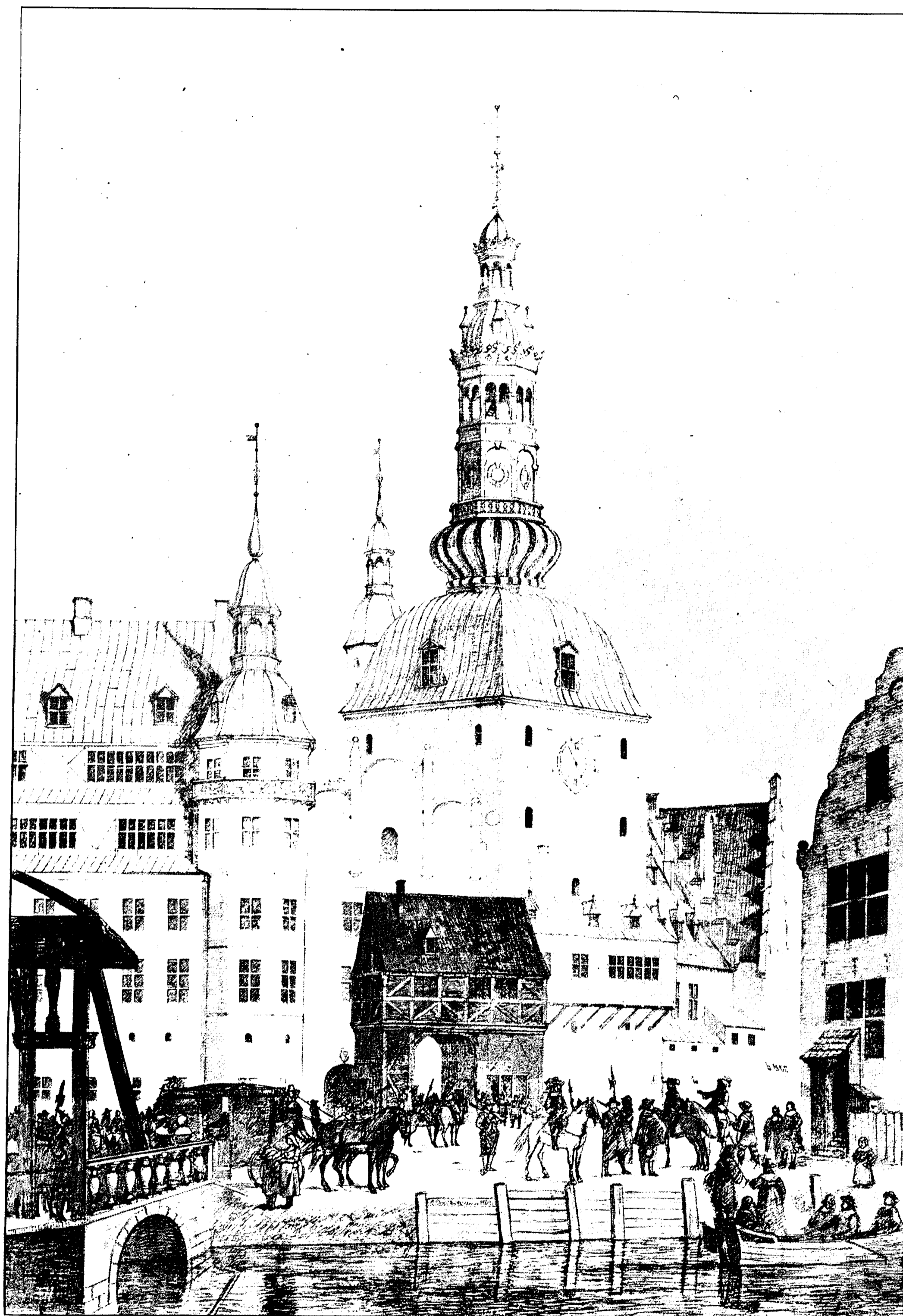
Denne, der omgav Slottet paa alle Sider og havde Form som en uregelmæssig Cirkel, var ca. 35 Alen bred og var paa den fra Slottet vendende, lodrette Side sat med Granitsten. Et rødmalet Stakit af et Par Alens Højde omgav den helt rundt. Den er tidligt bleven sat i Forbindelse med Stranden — allerede 1625 omtales Forfærdigelsen af en Tømmerhvælving i dette Øjemed — men skønt der ogsaa senere ved Hjælp af Render, der mundede ud i Kanalen og i den lille Havn bag Børsen, yderligere blev gjort alt, hvad der kunde gøres, for at skaffe Bevægelse og Løb i Gravens Vand, var i Chr. V's Tid dens Bund saa opfyldt, at der paa flere Steder til 4 Fod Vand var indtil 3 Fod „Mudde“ og som Følge deraf megen Stank — ja udfor Riddersalen og Køkkenet havde der endog i Tidens Løb samlet sig et „Misberg“ og en hel lille „Dam“ eller Dæmning.

PORTHuset

Paa en muret Stenfod, gennem hvilken Vandet i Graven havde frit Løb, var i Slotsgraven tværs over Broen bygget et Bindingsværkshus med rødmaledede Stolper, hvori en mægtig Port gabede den Besøgende imøde. Der var Bænke til Benyttelse for Vagtpersonalet paa begge Sider af Porten. Huset var forsynet med et højt Tegltag med Bindingsværks Gavle for begge Ender. Over den nederste

Etage dannede en svagt fremspringende Gesims af Træ Overgangen til den lave 1ste Etage, i hvilken flere smaa Blyvinduer viste, at Huset var bestemt til Ophold for Vagten.

Det var iøvrigt ikke let at faa Adgang til Slottet. Frederik II, der selv har set, at „det gaar fast uskikkeligt til her paa Slottet“, udsteder 1578 et Forbud imod uvedkommendes Adgang til dette. „Allehaande løst Folck opløbe, og ingen Besked tages af dem i Porten. Naar Kongen ikke er i Byen, maa ingen gemene Folck eller Hofkarle eller Borgere gaa ind, undtagen de have Ærinde. Ingen Borgerfolk maa købe Mask paa Slottet, ingen Kvindfolk hente Vand. Hvem der skal levere noget paa Slottet, maa oplades, men naar de have forrettet deres Ærinde, maa de skynde dem ned og ikke

SLOTTET SET FRA HOLMENS BRO.

løbe i hver Winckell. Naar der spises til Middag og Aften, skal Porten lukkes og Nøglen antvordes Lensmanden eller Fogden i hans Fraværelse, og hvis Liggerne og Skytterne handle herimod, blive de straffede med Taarn og Fængsel. Saafremt Lensmanden og Fogden se igjennem Fingre hermed, vil Kgl. Maj. widit hos thennom.“ At Skytterne og Liggerne i Porten bleve godt beværtede ved højtidelige Lejligheder, ses af gamle Optegnelser; der anføres saaledes, at de Set. Mortens Aften efter gammel Skik fik 3 Tdr. Rostock'er Øl og 6 Stkr. ferske Gæs at gøre sig tilgode med.

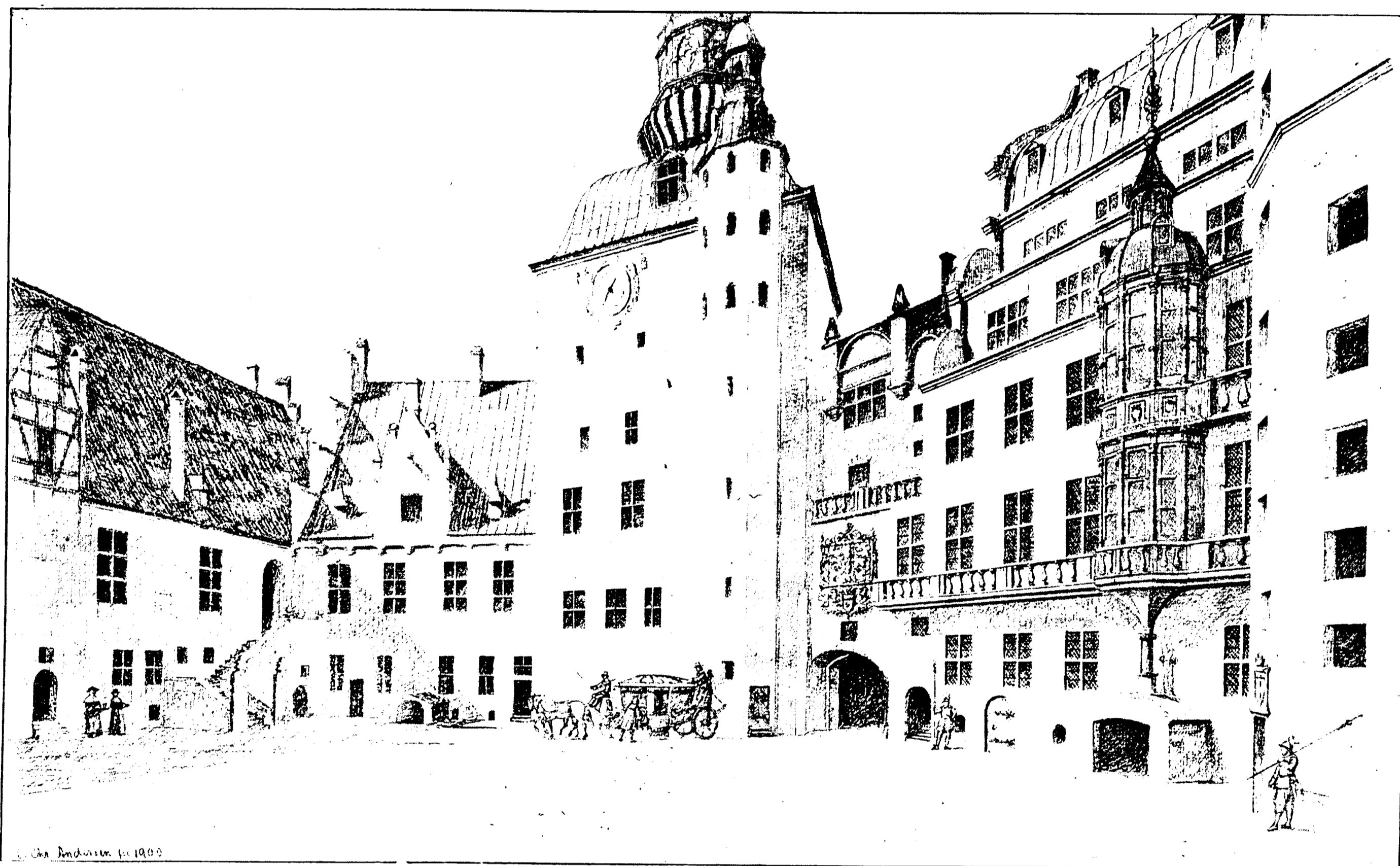
Ved en Ombygning c. 1674 -75 af det gamle Bindingsværks Porthus blev dette Materiale ombyttet med Murværk, og Gavlen over Porten, der vendte ud imod Slotspladsen, blev prydet med Kongens Navnehiffer med Krone samt Festons paa Siderne. Ombygningen foretoges af Lambert v. Haven, der var kgl. Bygmester og Kontrafejer.

Selve Slotsbroen, der hvilede paa murede Piller, var oprindelig en Vindebro, forsynet med Jernrækværk.

SLOTSPORTEN OG SLOTSGAARDEN

Den egentlige Slotsport eller „den øverste Port“ var lang og skummel. De store Karosser, som brugtes dengang, kunde lige passere under dens lave Hvælvinger. Til Hjælp i mulige Ildebrandstilfælde fandtes 24 Læder-Brandspande ophængte i Porten. I Midten hang en stor Lygte til at hejse op og ned, forsynet med 33 Hornruder. Desuden fandtes staaende i Porten flere Lygter paa Stænger til at lyse for Hs. Majestæt „og andre Fremmede“, naar de fulgtes ned i Byen.

Naar man fra den lange, skumle Port traadte ind i Slotsgaarden, var det et meget uensartet Bygningskompleks, der viste sig for den Besøgende. Straks til venstre den 8 Etager høje Kongefløj (bygget c. 1553) med sit mærkelige kølbueformede Tag, tækket med Kobber og prydet med den prægtige Karnap, derpaa i Rækkefølge Gaarden rundt Drabanttaarnet, hvori Hovedopgangen til de kongelige Værelser, Drabantsalsfløjen, Kirken med Kirketaarnet, Køkkenfløjen, den lange Riddersalsfløj med den monumentale Fritrappel, Raadstuefløjen og endelig Blaataarn, hvis svære Murfaçade med sit Trappetaarn indtog en Side af Gaarden paa 25 Alens Længde. Gaarden

GAARDEN INDVENDIG.

dannede en meget uregelmæssig Femkant og har med sine hvidkalkede*) Bygninger gjort et strengt, næsten klosterligt Indtryk.

En af Slotsgaardens kunstneriske Prydelser var den store, ottekantede Karnap, som Chr. III lod opsætte. Hvilende fornedet paa en Søjle med korinthisk Kapitæl gik den gennem flere Etager; den var af Træ, kobberdækket og prægtigt smykket med Guld og Farver samt Billedskærerarbejde. Paa 6 Tavler foroven og 6 fornedet var saaledes i Udskæring fremstillet Aarets 12 Maaneder.

Over Porten, udenfor Dronningens „Smykke-Kammer“, var det prægtige smedede, forgyldte Gitter, hvilket Wolf i Encomion beskriver som „et konstelige gjort Arbeyd og Jern Gardeverck, som med det fineste halffslaget Guld er forgylt og staffered.“

Af en ejendommelig dekorativ Virkning har de to Stene, fremstillende en kronet Konge og en Dronning, været, som var oprejste hver paa sin Side af den store Trappe, der førte op til Riddersalen i 1ste Etage, og som endnu ses i Porten til Prinsens Palæ. De ere udhuggede af Kalksten i gotisk Stil og bære Aarstallet 1503; som Wolf bemærker „dér aff man dømmer dennem at være høyløflig Konning Hans oc hans Dronning, udi hves Tid de Steene at være opsæt“.

Om Slotsgaarden og de forskellige i denne værende Indretninger træffer man i øvrigt jævnlige i Optegnelser fra Datiden, især fra Chr. IV's Tid, minutøse, til Tider ret pudsige Detailbemærkninger. 1618 finde vi saaledes, at der i Brønden**) udenfor Køkkenet bliver sat en Pumpe ned „og en ny

*) 1554 skriver Kongen, at det nye Hus (Kongefløjen) skal være hvidt »som de andre Huse.«

**) Sikkert den samme, som blev benyttet i Absalons oprindelige Slot, og som eksisterer endnu inde under den nuværende Slotsgaard.

Kobberhane til Posten“. Ved større Fester rettedes Maden an i et Telt udenfor Køkkenet. — Og helt betænkelig maa man jo næsten blive tilmode, naar man hører, at der omkring 1600 stod en Ulv i Lænke i et Hjørne af Slotsgaarden, eller naar det berettes, at „en stor Bjørn gik 1619 løs paa Borggaarden og bed et lille Barn et stort Hul i Hovedet samt knuste Sidebenene og Brystet paa det“. Til Beroligelse fortsættes dog: „Den blev da sat i Lænke indtil den 29. Juni, da Kongen selv skød den!“

KONGENS OG DRÖNNINGENS VÆRELSER

Hovedopgangen til de kongelige Værelser i 1ste Etage var ad „Wendellstenen“ i Drabanttaarnet. Man kom først ind i Drabantsalen, det største Rum paa Slottet efter Riddersalen. Den var lang og smal i Forhold til sin Størrelse, 50 Alen og 12½ Alen, og bøjet i en svag, stump Vinkel, følgende to af Gaardens Sider. Salens Højde var 7¼ Alen. Loftet var fladt Bjælkeloft og Væggene i Chr. IV's og Frederik III's Tid betrukne med rødt „Engelsk Tøj“. Salen prydedes med 26 legemsstore Portrætter af fyrstelige Personer og 15 i halv Legemsstørrelse — som Wolf skriver — „udi fordums Tids underlige Skick og Klædedract efter den gamle Viis og Enfoldighed, (imod den som nu føres)“. En fast Bænkerække løb langs Væggen hele Salen rundt, og omtrent ved Midten løb en Skranke eller et Galleri med drejede, rødmaalede Balustrer tværs over Salen og delte den i to ulige store Dele.

I den sydvestlige Væg, som er vist i Gennemsnittet, fandtes en stor Kamin eller „Skorsten“. Men foran denne var allerede i 1666 opsat en Jern-Bilæggerovn, fra hvilken et Rør saa gik ind i „Skorstenen“. Over Kaminen var anbragt et Hjortebillede med Takker. — Lidt tilhøjre førte et Par Trin op til en Dør, der gik ind til Kirken, og mellem denne Dør og „Skorstenen“ var det, at det indmurede „Perpendikel Uhrværk“ havde Plads. Det nævnes første Gang i Inventariet 1679.

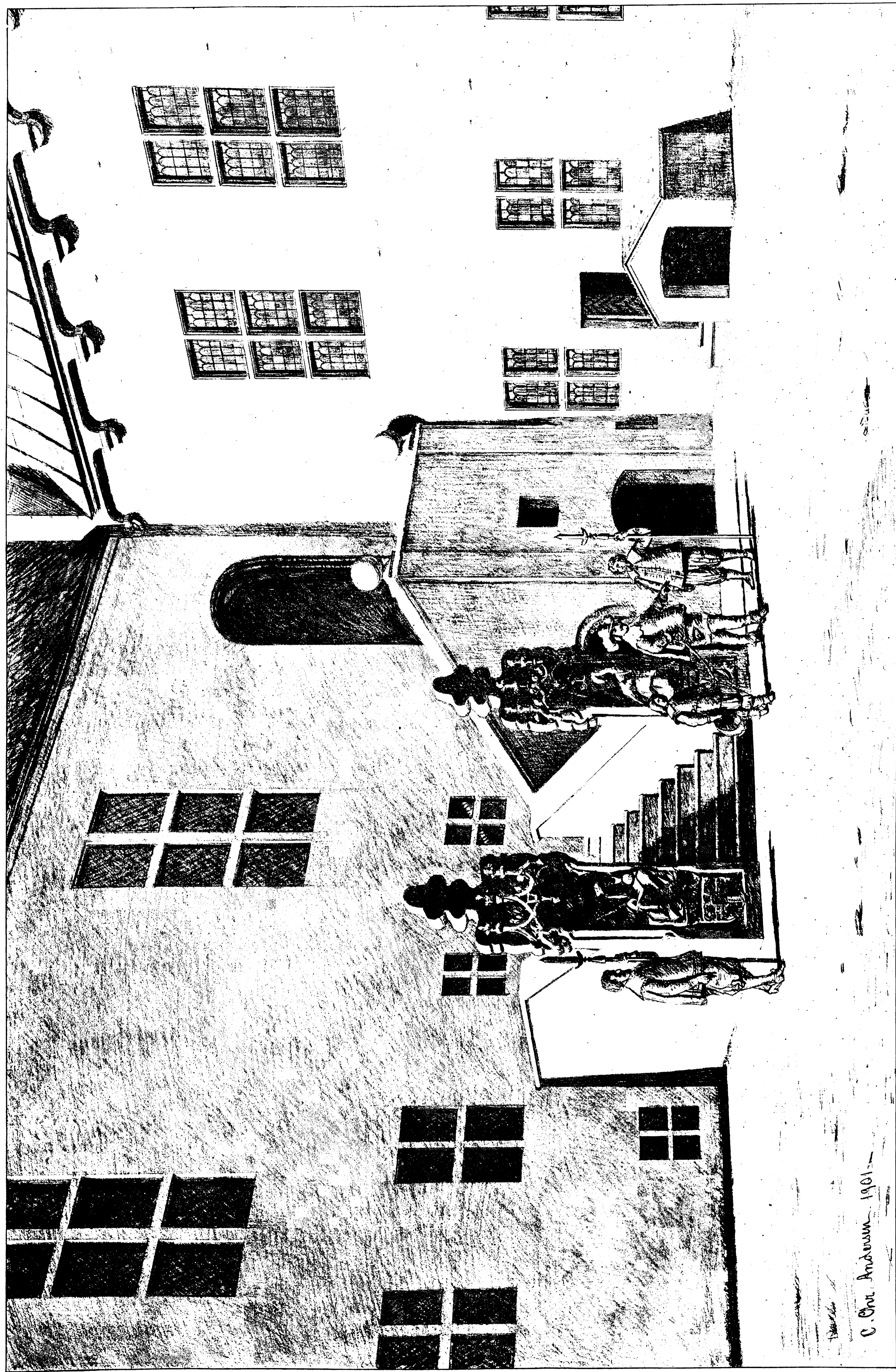
Fra Drabantsalen traadte man ind i

KONGENS FØRSTE FORGEMAK

Om denne Sal siger Wolf: „Ved Siden af denne Sal (Drabantsalen) er it andet lidet Gemack som fra Gulvet op er med forgyldt Leder tryckt paa en rød Bund gandske omdraget oc med konstige Stycker og Historier omkring sæt oc beprydet.“

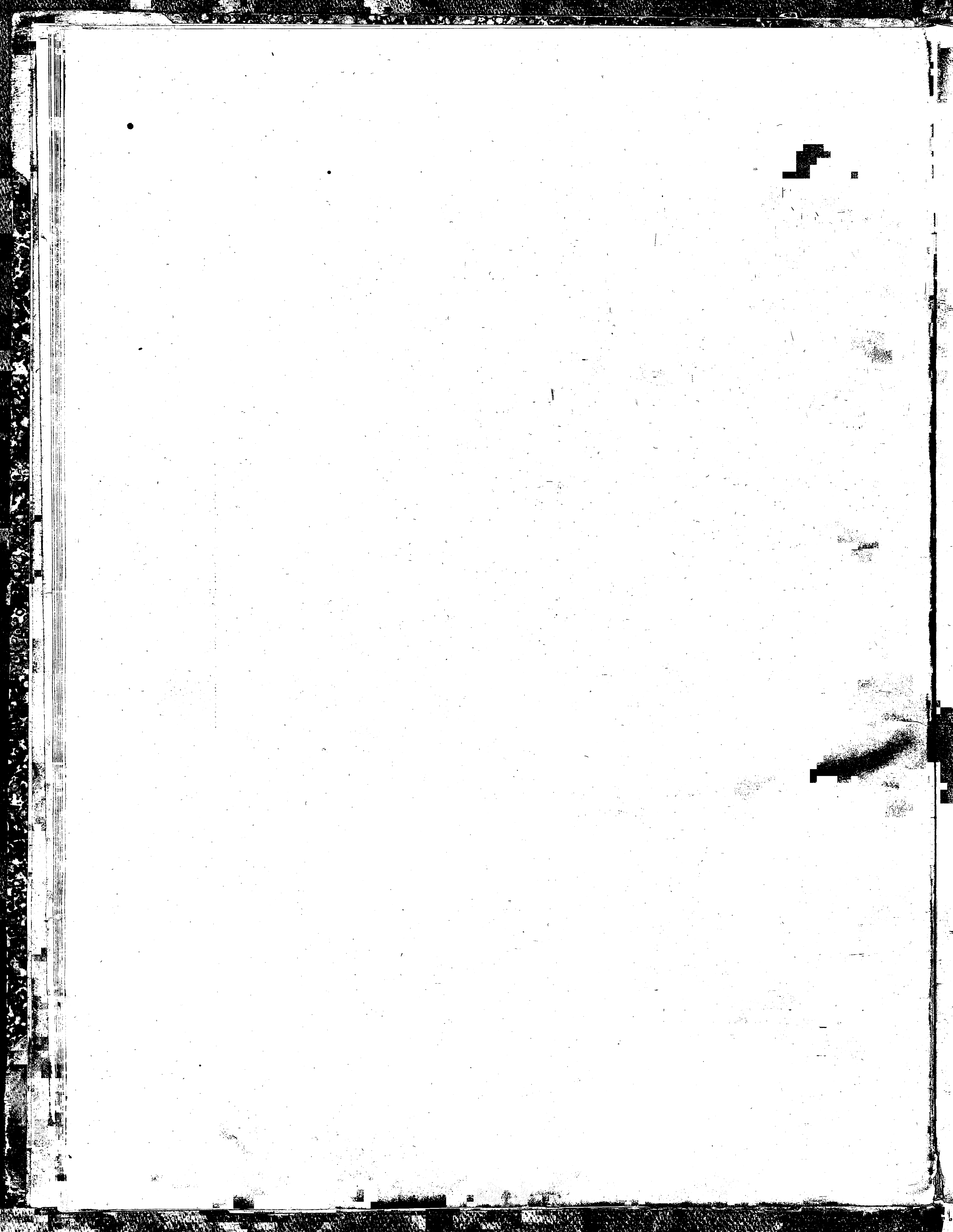
Salen, der var af en regelmæssig Form med en Længde af c. 25 Alen og en Bredde af c. 13 Alen, havde Bjælkeloft, og Gulvet var belagt med sorte og hvide Fliser. Sit Lys fik den fra 5 Fag Vinduer, der vendte ud mod Holmen og Børsen. Paa Midten af Bagvæggen var anbragt en Kamin og over denne et Maleri i sort Ramme, fremstillende Ovids „Forvandlinger“.

Salen kaldtes i Chr. IV's Tid „det grønne Gemack“ og ses oftere at være bleven benyttet ved festlige Lejligheder, saaledes ved den udvalgte Prins Christians Bryllup d. 4. Oktober 1634 med Magdalene Sibylle af Sachsen. Paa Kobberstikket af Simon de Pas, hvoraf en Gengivelse findes i dette Værk, er fremstillet en Festlighed, som fandt Sted Dagen før Bryllupet; Billedet tegner os et ganske interessant Interiør fra den Tid. Salen er her fremstillet set fra Indgangsdøren fra Drabantsalen; yderst tilhøjre ses en lille Dør, foroven prydet med en gavlformet Afslutning; den fører ind til „Kongens Runddel“ eller Dreierkammeret. Foran Væggen mellem Døren og Vinduet ses Kongen siddende paa en Stol med en pragtfuld Tronhimmel over og med tilhørende Rygstykke, smykket med broderede Figurer, Kongens kronede Navnechiffer samt Kongens Valgsprog. I Baggrunden ses et Salens Vinduer aabentstaaende, hvorigennem man skimter nogle Skibsmaster; de øvrige Vinduer skjules af en af de Gobeliner, fremstillende en Scene af Judiths Historie, hvormed Salen er draget ved denne Højtidelighed. Til venstre ved Væggen er i Dagens Anledning opsat en Balustrade, hvorfra de kongelige Damer betragte Højtideligheden; en af Damerne, der bærer Hat, er mulig Leonora Christine Ulfeldt. De ældre, ærværdige Herrer paa Forhøjningen langs Forvæggen se ud til at være Præster samt mulig Universitetets Professorer. Pladsen paa Gulvet optages af Adelsmænd, af hvilke de, der skulle slaas til Riddere ved denne Lejlighed, ere kendelige paa Skærfet med den store Sløjfe, som de bære om Livet. Tilhøjre nærmest Kongen ses de fire Rigsraader, bærende Krone, Scepter, Sværd og Rigsæble, og foran Kongen knæler Adelsmanden Christen Thomesen Sehested, Rigets Kansler, afventende det Øjeblik, da Kongen efter det sædvanlige Ritual vil berøre hans venstre Skulder med Sværdet, sigende: „Jeg slager Dig til Ridder udi Navn Guds Faders, Søns og den Hellig

C. Chr. Andersen 1901.

TRAPPEN TIL RIDDESALEN MED »STENBILLEDERNE»

Aands. Stat op, Ridder!“ Vinduet staar paa Klem, thi saa snart Ridderen har hængt Ordenens Insignier om sin Hals, vil den ældste Herold træde hen til det og under Fanfarer af Pauker og Trompeter udraabe, at „den stormægtigste Fyrste og Herre Kong Chr. IV haver nu slaget den høyædle strenge og mandhaftige Hr. Christen Thomesen Sehested til Ridder oc hannem udi Ridderordenen indsat.“ Herolderne ses paa begge Sider af Kongen med Danmarks Vaaben kosteligt udsyet paa Brystet. Til højre i Forgrunden ses tre Edelknaber eller Pager og paa en Bænk til venstre, henne ved Kaminen, staar en af Hs. Majestæts Drabanter, støttet til sin Hellebard. — Udgivelsen af Kobberet skyldes i øvrigt en af Herolderne, Philip Dittenhammer; det er trykt i Kjøbenhavn hos Sal. Sartor 1635.

Salen var om Aftenen oplyst ved Hjælp af flere Lysekroner af Zink og drevet Sølv samt rød-malede Trælysestager med Blikplader, Standestager.

Under det grønne Gemak var Hvælvingerne, hvor Rigsklenodierne opbevaredes, eller Brevkammeret.

DET ANDET FORGEMAK OG AUDIENSSALEN

Fra det grønne Gemak traadte man ind i det andet Forgemak, et i den ene Ende spidst tilløbende 3 Fags Værelse, betrukket med Guldlæder med hvid Bund og prydet med 6 vævede Tapeter, fremstillende Jagtscener. I Værelset hang en Krystallysekroner samt en Lysekroner af drevet Sølv, og til Opvarmning benyttedes (i 1679) en Jern-Vindovn. — Der omtales endvidere i Inventarierne ved dette Værelse et højst ejendommeligt Redskab; det benævnes som „en Jern-Spade til at tage Vox af Gulvet med“.

I Flugt med det fornævnte Værelse og ligesom dette vendende ud mod Slotspladsen fulgte derpaa Audiens-Gemakket. Efter alt at dømme maa Salen i sin rige og smagfulde Udstyrelse have frembudt et særdeles smukt og pragtfuldt Skue. Først har Blikket vel fæstet sig ved den kostbare Himmel af sølvfrynset, karmoisinrødt Fløjl, med tilhørende Kappe og Rygstykke, som havde Plads paa Salens nordlige Væg. Men ogsaa de damaskbetrukne Vægge, foran hvilke foroven lange Frynsere af Guld, Sølv og Silke hang ned, have frembudt et smukt Skue, smykkede som de vare med Tapeter med Scener af Kejser Constantins Historie. Et mærkeligt Pragtstykke, som fandtes, var et Spejl i Sølvramme med et Uhrværk i Frontspicen. I Salen hang en Krystallysekroner med forgyldte Arme, og over Kaminen fandtes et Maleri forestillende en Vildsvinejagt. Aabningen ud til Skorstenen skjultes ved et rødmalet Fyrretræsskærbrædt.

Salen var paa 3 Fag med Vinduesgardiner af hvidt Taft og 3 Fyrreammer med Papirruder, der vel have tjent som Forsatsvinduer.

Fra Audienssalen komme vi nu til selve

„KONGENS KAMMER“

Dette Værelse var Hs. Majestæts Allerhelligste, hans private Arbejdsværelse og tillige efter den Tids Fordringer til Livet en lille hyggelig, fredlyst Plet, hvor han kunde søge sig et Øjeblik Hvile under Dagens mange anstrengende Forretninger eller kvæge Sind og Øje ved „den lystige Prospect oc udsigt til Stranden, Holmen, Flaaden, Børsen oc anden meere Lyst som kand sees, hvor Skibene mangfoldeligen seyle, aff Øster oc udi Væstersøen hen oc ud igien“.

Af de opbevarede, temmelig udførlige Oplysninger kunne vi danne os et nogenlunde fyldigt Billede af, hvorledes Værelset har set ud i Slutningen af det 17de Aarhundrede. Værelset var paa 2 Fag, ca. 12 Alen langt og 9½ Alen bredt; Væggene vare dragne med Guldlæder med grøn Grund. Her var Kongens Skrivebord med tilhørende Lænestol, betrukken med grønt Fløjl, hvor han sikkert har tilbragt mange Timer; han taler saaledes om „mit Sengekammer, som jeg pleier att sidde for Kaarl van Mandern“. Paa Væggen hang Dronningens Portræt og Kongens store Hund „Tullefas“, malet i naturlig Størrelse. Endvidere fandtes ved Skrivebordet et stort Spejl i sort Ramme af drevet Sølv, et Perpendikel-Seierværk samt et Rejse-Seierværk med Kongens Navnetræk og endelig, ifølge Inventariet, „endel Smaatøi, som ikke uden sær Ordre turde antegnes og Kammertjenerne alleene vedkomme.“

I 1686 ses Inventariet i denne Stue at være forøget med et fransk Sengested af Valdnøddetræ med Gardiner af Brokade med rød Silkegrund, udstyrede med Sølvblomster og Crepinbesætning.

I Forbindelse med Kongens Værelse — „ved Secretet“ som der siges i 1679 — laa Taarnkammeret ud mod Slotsbroen, betrukket paa Væggene med rødt Klæde og sparsomt møbleret med en rød Slagbænk og to Stole.

„DREJERKAMMERET“

I det store ottekantede Taarn ud mod Proviantgaarden fandtes et stort Værelse, Fr. III's „Drejer-kammer“, hvor Kongen døde i 1670 midt imellem alle sine Herligheder.

Værelset var draget med Guldlæder med Umbra Grund. For de tre Vinduer var ophængt Gardiner af hvidt Taft, og foran de 12 Nicher, der fandtes i Muren, og „hvori Statuerne tilforn have staaet“, var der ligeledes Gardiner af samme Stof.

Til Oplysning af Værelset sad paa Væggen tre forgyldte Træ-Lysearme med Blikpiber. Over Skorstenen var anbragt et Maleri „Gudernes Gæstebud“ og paa Konsoller paa Væggene fem Morians Brystbilleder af Marmor. (Disse blev i 1692 afgivne til Kunstammeret.)

Fra Drejerkammeret førte en lille Dør ud til en Vindeltrappe, fra hvilken man kunde komme saavel til Løngangen til Boldhuset som til den Løngang, der førte ned til Stalden, og som skraaner nedad.

VÆRELSERNE MOD GAARDEN I FØRSTE ETAGE

DRONNINGENS VÆRELSER

Fra Drabantsalen førte en Dør ind til Dronningens Forgemak, en temmelig stor Sal, ca. 19½ Alen lang og 14 Alen bred med tre store Fag Vinduer samt et Karnapvindue.

Salen var draget med Guldlæder og i 1638 prydet med 26 Skilderier, men iøvrigt ses Vægdekorationen flere Gange at være bleven varieret. I 1679 er der saaledes over Gyldenlæderet draget 12 Stykker vævede Tapeter, de tre fremstillende Krigsscener, fire Jagtscener og fem med Scener af Arons Historie, og under Vinduerne Lærred malet som Tapet; men disse Tapeter ere atter i 1707 ombyttede med de ovennævnte fra Kongens Audiens-Gemak med Motiver hentede fra Kejser Constantins Historie.

Over Kaminen var i 1673 ophængt et stort Skilderi af (Gjert) Ditmar Contrafejer: „En engelsk Kvæker“, hvilket Billede dog i 1680 er flyttet bort og ombyttet med en „Viol de Gambist“.

Paa den nordlige Væg, hvor Tronstolen havde Plads, var over denne anbragt en Himmel med Kappe og Rygstykke af grønt Fløjl med Frynser; foran paa Gulvet laa et tyrkisk „Tapet“ eller Audienstæppe. Hørende til en stor Lænestol, betrukken med „Flamsk“, omtales en blaa Pude med Danmarks Vaaben; maaske er det den, der er foreviget paa v. Manderns Billede af Magdalene Sibylle og den udvalgte Prins Christian. I Loftet hang en Krystal-Lysekrone med otte forgyldte Arme og Plader, og til Opvarmning af Værelset, der af Kongen og Dronningen benyttedes som daglig Spisesal, var der allerede i Chr. IV's Tid opstillet en Jern-Kakkelovn med Messingfodder.

Til dette som til flere andre Værelser hørte ogsaa et „Trocktaffel“, d. v. s. et Brætspil med Fod, og endelig nævnes blandt Inventariet ogsaa et Papegøjebur.

Fra Dronningens Audiens-Gemak førte en lille Dør ind til Sovekammeret eller

„DRONNINGENS EGET GEMACK“

et 14 Alen dybt og 12 Alen bredt Værelse, der fik Lys fra to Vinduer, der vendte ud imod Slotsgaarden. Værelset var ved en Skranke eller et Galleri delt i to lige store Dele, og indenfor dette stod Sengen op mod Bagvæggen. Sengen var i 1638 en almindelig Kurveseng og Væggene dækkede af Guldlæder paa rød Grund, men i 1679 fremtræder Værelset i en langt rigere og elegantere Udstyrelse. Det er nu draget med 10 Stkr. vævede Tapeter med Landskaber, overflyttede dertil fra Rosenborg, Gardinerne ere af grønt Taft, og Galleriet fremtræder grønmalet med forgyldte Lister og Kanter. Sengen, som stod paa en Forhøjning, „Brøgge“, dækket med et Tæppe af grønt Klæde, er nu et kostbart „fransk Sengested“ af Eg og Fyr med tilhørende Gardiner af grønt Fløjl, underforede med rødt Atlask og prydede med Guld- og Sølvfrynser.

Foruden den sædvanlige Udstyrelse med Stole, Borde, Skabe o. s. v. findes der her omkring 1690 to Jernskærmbredter, overdragne med malet Kobber, samt endnu et Skærmbredt med 7 Fløje og be-
trukket med rød-blomstret Damask og endvidere en lille Lænestol til Dverginden Jomfru Elschen.

I 1707 gør den franske Mode sin Indflydelse gældende. Værelset er da draget med vextende Breder af karmoisinfarvet blomstret Fløjl og grønt Damask, og oven over Betrækket er en „Falbala“ af dito Fløjl, udsiret med Galloner af Guld og Sølv. Galleriet fremtræder helt forgyldt med drejede Piller og forsynet med to Døre. — I Værelset er ophængt Enkedronningens Portræt.

Efter Soveværelset følger, over Slotsporten ud til Gaarden — „im Gewölbe über dem Pforth“, som der siges i 1638 —

„DRONNINGENS SMYCKEKAMMER“

et oprindelig tarveligere udstyret Værelse, beklædt med grønt uldent Tøj og med Gardiner af blaat Uldstof, men senere, i 1679, er Gemakket draget med Gyldenlæder med hvid Bund. Der omtales dér et noget ejendommeligt Møbel, „et Sengested af Fyr, giort som et Skab, for Pigerne“. I 1686 findes her „et ganske lille grønmalet Trocktaffel“, beklædt med grønt Klæde samt en grønmalet Vinkelreol til at lægge Bøger paa. Værelset opvarmedes af en Jern-Vindovn.

I 1706 omtales noget „Tirlomtei og rødt Klæde“ paa Væggen ved Kammerpigens Seng, endvidere en Læne-Natstol samt en lille Jernskuffe til Røgelse — formodentlig til at anvende efter Benyttelsen af Stolen; jfr. Jammersmindet, Side 148.

Endvidere fandtes over Porten

DRONNINGENS KABINET

der i 1638 var draget med Guldlæder med grøn Grund.

Over Skorstenen var anbragt (i 1638) en Hjort med Takker, der vistnok er den samme, der senere (1666) findes anbragt i Drabantsalen over Kaminen.

Det kaldes ogsaa det lille grønne Kabinet og var prydet med Skilderier. Blandt Inventariet fandtes et højt Skab med Glasdøre.

Endvidere fandtes ved Siden af Smycke-Kammeret

DRONNINGENS DREJEKAMMER

et lille Kammer, draget med grønt Tøj. Her fandtes bl. a. Inventar et ovalt Bord, som Dronningen spiser ved i „Gewölbet“ (Smycke-Kammeret).

VÆRELSENE I KONGEFLOJENS STUEETAGE

MOD SLOTSGAARDEN

Fra Drabanttaarnet traadte man først ind i

FORGEMAKKET

der var draget med Guldlæder med blaa Grund. I Værelset fandtes et grønmalet Sengested samt over Skorstenen et Maleri „om Troja“. Herfra kom man ind i

GEMAKKET

der i 1679 indrettes til Kirke for Dronningen og benyttes til reformert Gudstjeneste. De kirkelige Handlinger forrettedes af Johannes Musculus, der havde fulgt Dronningen fra Hessen.

Salen, der var 14 Alen bred og 16 Alen lang, var draget med sribet uldent Kammer-Hængsel. For de kirkebesøgende Honoratiores fandtes 12 Stole med rødt Læder og for de almindelige reformerte Borgerfolk 20 gemene Fyrre-Bænke.

Efter Kirken fulgte et mindre Gemak, draget med Guldlæder med grøn Grund. Her fandtes et grønmalet Skab til Dronningens Geværer. Omtrent en Fjerdedel af dette Rum var fraskilt til et Rum for sig og dannede

STOLKAMMERET

med et Vindue ind til Kirken. Det var draget med Guldlæder med grøn Grund; der var Pude i Vinduet ind til Kirken af grønt Fløjl og Gardiner af grønt Taft. 2 med grønt Fløjl betrukne Lænestole stod paa en „Brøgge“, betrukket med grønt Klæde.

VÆRELSENE I STUEETAGEN MOD SLOTSPLADSEN

beboedes af Prins Jørgen fra 1673—84 og af Prins Wilhelm fra 1695—1705. Man kom først ind i

FORGEMAKKET

der var draget med flamsk Tapet; her fandtes i 1707 et Maleri: „en gammel Mand sønderrevet af Abekatten“. Herfra kom man ind i

AUDIENS- ELLER MELLEMGEMAKKET

der var draget med Guldlæder med blaa Grund. Her fandtes en Tronhimmel af Caffa med brandguul Bund og Carmoisin-Blomster, besat med Guldkniplinger. (Som et Curiosum berettes, at en Del af Kniplingerne ere stjaalne af den Tyv, som blev rettet ved Kastellet). Herfra kom man ind i

SOVEKAMMERET

draget med Guldlæder med rød Grund. Her fandtes et Sengested af Egetræ med Gardiner af rødt Taft med lange, røde Fryndser; der var „Brøgge“ under Sengen, betrukket med rødt Klæde. Paa Væggen hang et stort Spejl i Ibenholts Ramme med Kvaster og Garniture-Baand.

Den tilstødende

RUNDDEL

var draget med Guldlæder med perlefarvet Grund.

GEMAKKERNE I ANDEN ETAGE I KONGEFLØJEN

MOD SLOTSPLADSEN

I Aarene 1695—1700 beboes disse 4 Værelser af Kronprinsens Gemalinde. Sædvanligvis beboedes de af de yngre kongelige Børn, og stundom overlodes de til fyrstelige Gæster. 1716 benyttedes saaledes hele Etagen som Gæsteværelser for Peter den Store.

Forgemakket var i 1679 draget med 12 Stykker Tapeter med gamle danske Konger.

MOD SLOTSGAARDEN

I Aarene 1695—1700 beboes disse 4 Værelser af Kronprinsen. Sædvanlig beboedes de af de yngste kongelige Børn (en Vindeltrappe fører fra Dronningens Sovekammer til Børnekammeret.)

I Forgemakket holdtes før 1679 reformert Gudstjeneste, indtil „Kirken“ blev indrettet i Stueetagen.

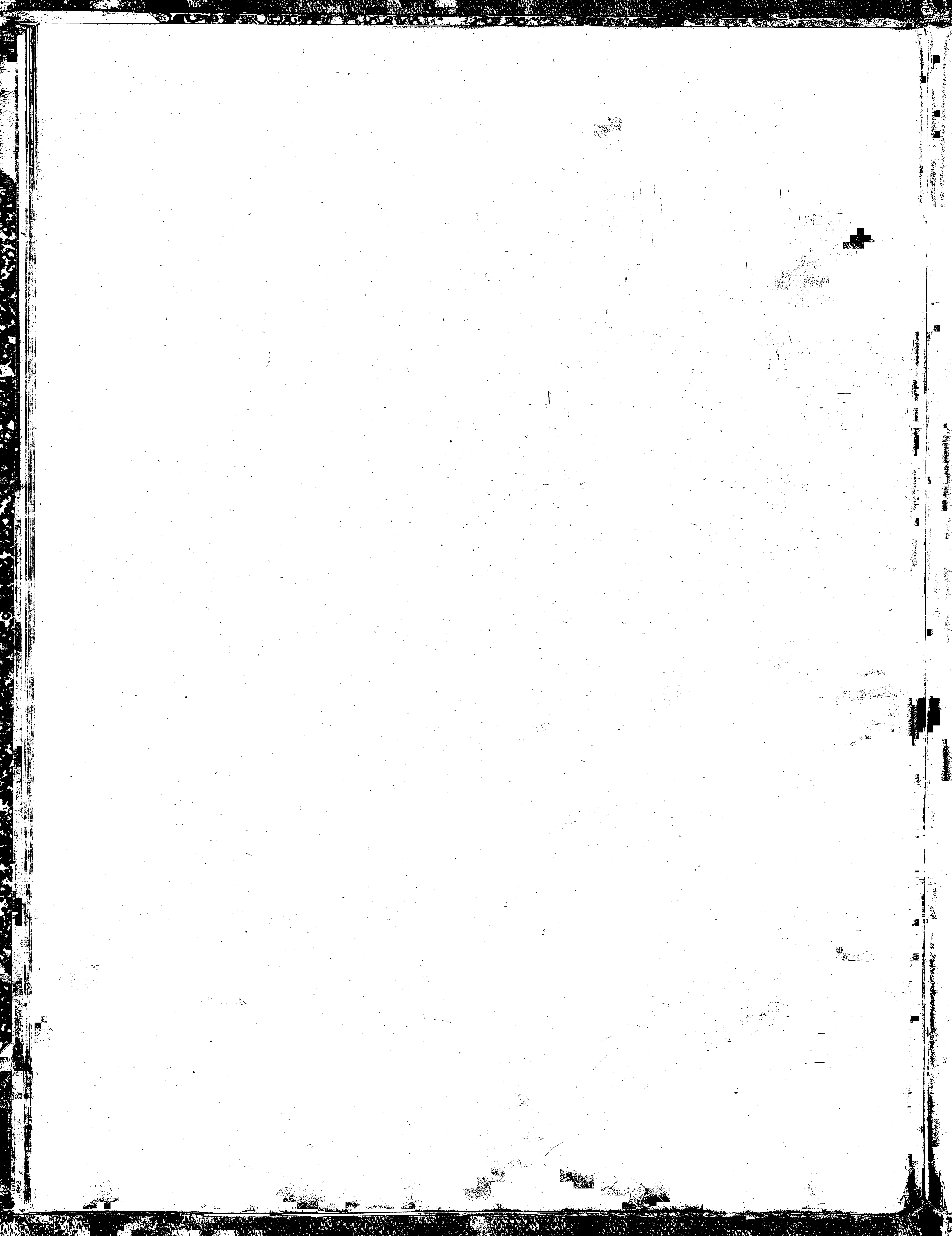
DRABANTSALSFLØJEN

I Stueetagen med Indgang fra Slotsgaarden kom man ad et Par Trin ind i Borgestuen, et stort langagtigt Rum, overbygget med Krydshvælvinger, der i Midten bleve baarne af 6 fritstaaende Søjler. Rundt langs Væggene løb Egetræs Paneler, men iøvrigt savnede Rummet enhver kunstnerisk Ud-

VERA DELINEATIO ACTVS SOLEMNIS QVO SER. DANICÆ & REX CHRISTIANVS IV. NOBILES QVOSDAM EQVESTRI DIGNITATE ORNARE SOLEAT.

CHRISTIAN DEN FJERDE SLAAR RIDDERE 1634. EFTER ET KOBERSTIK AF SIMON DE PAS.

styrelse i Retning af Tapeter, Malerier eller lign.; det har saaledes gjort et alvorligt, barskt, ja vel næsten frastødende Indtryk.

Stuen, der i den ældste Tid blev benyttet til Spisestue for det lavere Hofpersonale, ses oftere at have været underkastet Reparationer og Forandringer — saaledes i Maj 1600 Gulvreparationer og i 1622 Indmuring af Skorsten —; ved Opsætning af Skillerum blev den senere delt i 3 mindre Rum.

Møblementet har, som Stuen selv, været overmaade enkelt og tarveligt. Foruden Jern-Vindovnen til Stuens Opvarmning omtales i 1666 kun et stort Bord, dertil hørende Bænke samt et rødmalet Skab.

I samme Fløj og ligeledes med Indgang fra Drabanttaarnet, men vendende ud imod Slotsgraven, laa Slotsfogdens Kamre, smaa hvælvede Rum og tarveligt udstyrede; om det ene — vel altsaa det mest komfortable — siges blot, at det har været omdraget med rødt Klæde. — I et af disse Rum havde Alchymisten Burrhi en Tid sit Laboratorium.

Drabantsalen i 1ste Etage er omtalt andetsteds i Forbindelse med Kongefløjen. I Etagen ovenover denne Sal var i Fr. III's Tid Kunstkammeret installeret.

I Aarene 1684—95 beboedes disse Værelser af Prins Christian.

Gemakket i det 8-kantede Taarn benyttedes da som Spisesal og var draget med Guldlæder med grøn Grund samt prydet med en Himmel af Tapet-Vævning.

SOVEKAMMERET

var draget med vævede Tapeter.

STUDEREKAMMERET

var draget med Guldlæder med grøn Grund.

Her var desuden et Par Domestique Værelser.

KIRKEFLØJEN

Kirken eller Slotskapellet er et stort Rum, der gaar igennem to Etager, 16½ Al. højt til Hvælvingen, og med Vinduer til begge Sider. Loftet er en flad Kryds-Hvælving, og ligesom Drabantsalen danner Rummet en svag stump Vinkel følgende Gaardens Sider. Foroven findes et omløbende Pulpitur i udskaaret Træværk med Guld og Farver, hvilket Kong Christian IV i 1622 ved en Gennemgang satte i Forbindelse med Drabantsalen. I Pulpituret, midt for Alteret, fandtes nemlig den kongelige Stol. I 1666 er den saavel som Prædikestolen omhængt med Fløjl og Damask i sorte Farver (formodentlig bibeholdt fra Chr. IV's Bisættelse), men lidt senere, i 1673, er der begge Steder anvendt rødt Fløjl. Ved Kongens Stol var et lille Bagkammer, forsynet med Kakkelovn. Her laa paa et Bord med rødt Fløjlstæppe en Bibel og 6 andre Bøger til Majestædens Benyttelse.

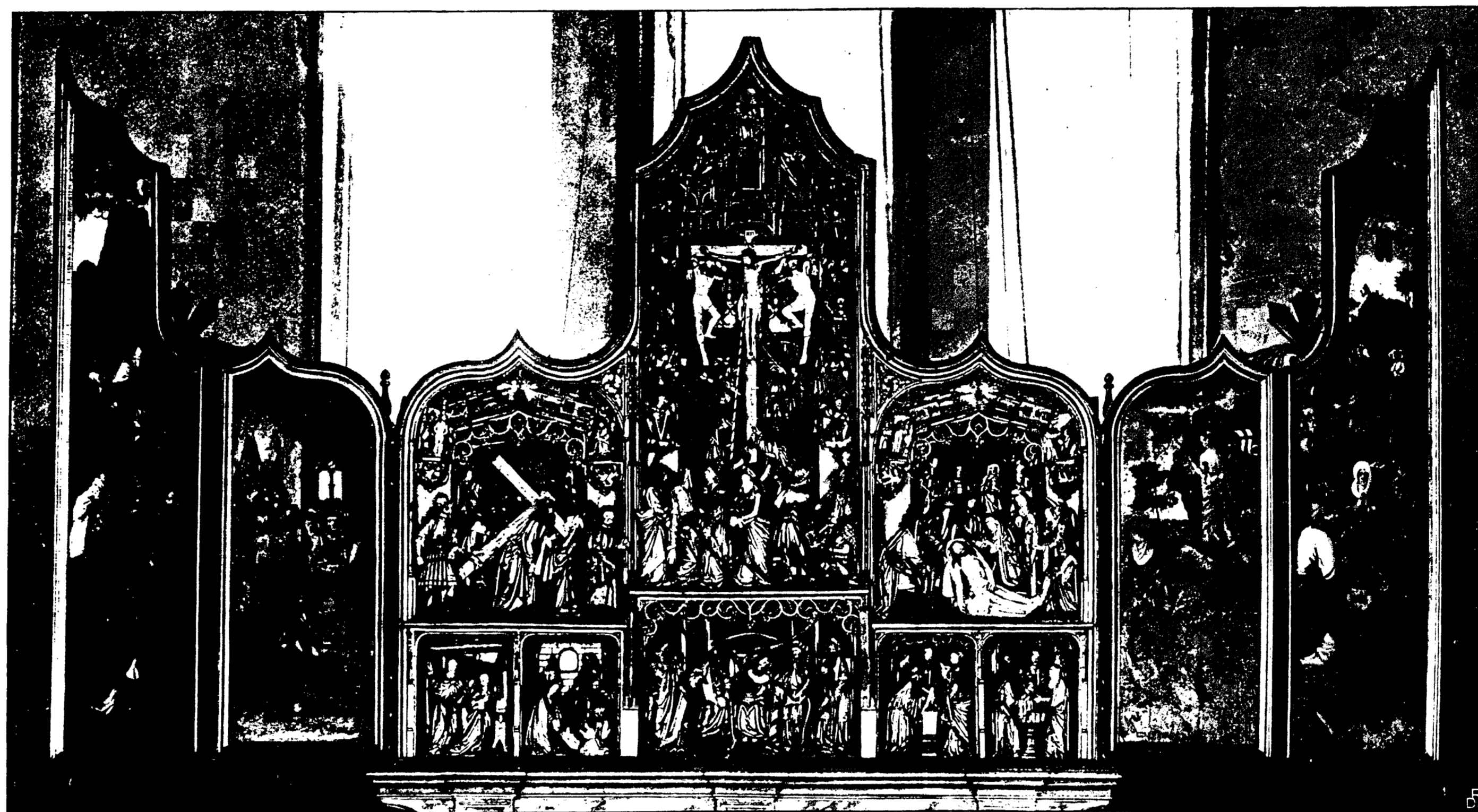
Et mindre Pulpitur fandtes paa den nordlige Længdevæg ind mod Slotsgaarden.

Hvad selve Kirkens indre Udstyrelse angaar, vende vi os først til Alteret og Omgivelserne der omkring. Selve Alterbordet optog Pladsen foran den østlige Endevæg, og over dette fangedes Øjet af den prægtige gotiske Altertavle — første Gang omtalt i Inventariet 1686 — bestaaende af et Midtparti med 2 Fløje. Det er et Passionsalter, kunstnerisk udført med en Mængde rigt udskaarne Figurer. Ifølge Dr. Becketts Værk „Danske Altertavler“ findes det den Dag idag anbragt i Søndersgns Kirke i Viborg, hvorhen det er blevet sendt efter Slotskirkens Nedbrydning (i 1731). I 1707 nævnes ved Alteret et Stykke historisk Tapet — 5 Alen bredt og 4½ Alen højt — forestillende Profeten Daniel.

Altertøjet, de hellige Kar og lignende til kirkeligt Brug bestemte Sager opbevaredes i en Egekiste, eller „Kiste-Bænk“, som havde sin Plads oppe ved Alteret. Vi hidsatte fra 1666 følgende Liste over dens Indhold:

- 1 Alterklæde af sort Damask
- 1 Messehagel af do. do.
- 1 do. af brunt Gyldenstykke
- 1 hvid Messeskjorte
- 1 forgyldt Sølvkalk besat med skønne Stene (herpaa stukket: Anderschou 1533)

1 forgyldt Sølv-Disk
 1 lille Serviet til at dække over med
 1 Sølv-Kalk
 1 do. -Disk
 1 do. -Flaske, forgyldt
 1 Fløjls Pose til ovennævnte 3 Stykker, som bruges til at besøge Syge med
 1 Tin-Kalk
 1 do.-Disk
 1 lille Buddike, som Oblater hentes og bevares udi
 1 Resenii Bibel i Kvarto, 1ste Edition
 1 Gradual i Folio
 1 ny forgyldt Alterbog
 2 gamle Alterbøger
 8 store og smaa Psalmebøger
 1 tysk do. med Guldsnit
 1 Passional

ALBERTAVLEN.

1 guldbaldyret Pung med en lille Sølvklokke
 1 lille beslaget Skrin med tvende Nøgler, som de Kvæstedes Penge forvaredes udi Belejringen
 1 Tavle, som de Kvæstedes Penge samledes udi
 1 Nøgle til Gangen oventil at lukke op og i, naar Communion sker.

Endelig fandtes i et Hjørne ved Alteret en stor „Arme“-Blok af Jern (med tilhørende Laase).

Prædikestolen, udført i Renæssancestil og rigt udsmykket med Guld og Farver, var anbragt midt paa den sydlige Længdevæg i ca. 3 Alens Højde over Gulvet med Indgang fra den „Løngang“, som fører fra de kongelige Værelser ned til Køkkenet. Paa den fandtes foruden en Pult, betrukken med rødt Fløjl, anbragt et Timeglas paa 4 Kvarter, til Vejledning for Hs. Velærværdighed med Hensyn til Talens Længde.

Præsternes Stol saavel som Skriftestolen var omdraget med rødt Klæde „af det, som har siddet paa Dom-Salen i forrige Tider“.

I Kirkestolene fandtes foruden de fornødne Stole og Knæskamler Armpuder til at lægge i Vinduerne (ind til Kirken), saaledes i den fyrstelige Stol over Alteret en lang Fløjls Armpude for 4 Vinduer.

Den egentlige Indgang til Kirken, saavel til Gulvet som til Pulpituret, var ad Vindeltrappen i Kirketaarnet ind mod Slotsgaarden.

Paa „Capellet“ ser Inventarielisten i 1686 saaledes ud:

- a) Tre Stole
- Elleve lange og korte Bænke

To Kistebænke
 En gammel Fyrrekiste
 En konstig beslagen Kiste
 Et brugeligt Positiv
 En gammel ubrugelig Regal
 Flere end 350 Nodebøger samt endel uindbundne Noder.

b) Gamle Instrumenter, som ere fordærvede:

En Messing-Basun
 Tre Sinker
 Ti Dulcianer
 Syv Skalmeyer og store Fløjter
 Ni store Krumfløjter
 Sytten store Fløjter (ni Tverfløjter)
 En Harpe
 To Tenor-Violiner
 Nogle smaa Stykker Messing, som høre til Dulcianerne.

c) Otte sorte Trætavler til at skrive Psalme-Numrene op paa.

I Hvælvingerne under Kirken var Begravelsen, hvor nogle kongelige Børn vare bisatte. Vi have saaledes Beretning om Chr. IV's lille Datter, Prinsesse Sophies Begravelse den 15. Septbr. 1605, og den 5te Oktbr. 1698 blev Prins Christian, Kronprins Frederiks førstefødte Søn (død den 1ste Oktbr. s. A. kun lidt over 1 Aar gl.) mellem Kl. 6 og 7 om Aftenen af 4 Capitainer nedsat i Hvælvingerne under Kirken. Den 7de — berettes der videre — vare alle Riddere af den blaa og hvide Orden til- sagte at møde i Slotskapellet i sorte Kapper; de samme Capitainer, som havde sat Kisten ned, bar den op og satte den paa Ligvognen, der holdt i den inderste Slotsgaard. Ministrene gik tilfods bag efter Kisten over Slotsbroen og satte sig der i Vognene. Liget blev kørt til Roskilde samme Aften.

I Bindingsværks-Etagen over Kirken var Edelknapernes og Jomfruernes Kamre.

Perlestikkeren Gert Osserin, der udførte en Mængde Arbejde til Brylluppet i 1634, opbevarede sit Tøj og det Arbejde, der blev færdigt, i de smaa Kamre over Kirken.

KØKKENFLØJEN

I denne Fløjs underste Etage fandtes Køkkenet installeret med de Lokalteter, som sluttede sig dertil — Sukkerbageriet nærmest Riddersalsfløjen, og Stegerset, der før 1542 var i „det bageste Taarn“, men det nævnte Aar blev flyttet til Prinsessefløjens Stueetage.

Det egentlige Slotskøkken var beliggende nærmest Kirkefløjen. Udenfor i Gaarden stod den tidligere omtalte Brønd, som endnu findes under den nuværende Slotsgaard og vistnok er den eneste Levning af det ældste Slot. Fra Kjælderen i Christiansborg Hovedfløj fører en lidt skraanende Gang ind under Slotsgaarden (Gangen er hvælvet, ca. 3 Al. høj, 3 Al. br. og 23 Al. lang) hen til den cirkelrunde Brøndaabning, der er 2 Al. i Diameter og fyldt med Vand næsten til Randen. Ogsaa her som paa saa mangfoldige andre Steder giver Chr. IV's minutiose Omhu selv i de ubetydeligste Ting sig Udslag, som naar han i 1634 skriver: „at Renden til det ferske wand som løbber y Køckenid skall forfærdiges saaoch den Pumpe udenfor Køckenid saaat di kan faa wand y Kockenid saa megiid behoff gørris“.

Etagen over Køkkenet var fra 1679—1695 beboet af Kronprins Frederik og fra 1695—1722 af Prinsesse Sofie Hedvig. Værelserne, om hvilke der iøvrigt kun foreligger sparsomme Meddelelser — nærmest spredte Optegnelser i Inventari-erne —, vare følgende: Forgemakket (25), Taffel-Gemakket (26), der ogsaa kaldes Spille-Kammeret og det nye Gemak, Sovekammeret (27) og Studerekammeret (28). Nærmest ved Ridderfløjen var Dome- stik- og Pageværelser.

I Audiens-Gemakket, hvis Vægge dækkedes af Tapeter med bibelske Motiver, omtales Tron-

BRØNDEN.

himmelen som særlig pragtfuldt udstyret med Sølvstykke med karmoisin Caffes Blomster og med Chr. IV's Navnetræk indvævet overalt samt forsynet med Frynser af Sølv og rød Silke. Lænestolen var betrukket med samme kostbare Stof, som dog først efter at være udrangeret i Kongefløjen har fundet Anvendelse her. Saavel Tronhimmelen som Stolen findes antydede paa Gjennemsnittet af Prinsessefløjen.

Sovekammeret var draget med Tapeter, paa hvilke var fremstillet Scener af Esthers Historie.

RIDDERSALSFLØJEN

Riddersalsfløjen bestod af 3 Etager, hvoraf den underste, Kælderetagen, benyttedes som Opbevaringssted for Vin, Øl, Fødevarer o. desl. Stueetagen indeholdt en Mængde mindre Værelser, dels med Bolig for Oldfruen, dels benyttede til Køkkenskriveri, Spisekammer, Høsekammer, Vaskehus og Rullestue.

Iste Etage eller Hoved-Etagen optoges overvejende af eet meget stort Rum, det største paa hele Slottet, Riddersalen eller Dansesalen. Den var 64 Alen lang, 26 Alen bred og 8½ Alen høj, havde fladt Loft og Vinduer vendende ud til begge Sider, 5 Fag til Gaarden og 6 Fag ud mod Slotsgraven. Omkring hele Salen i ca. 5 Alens Højde løb et Galleri, baaret af Søjler, og op til dette førte to Trapper i Salens sydvestlige Ende.

Hovedindgangen til Salen var fra Slotsgaarden ad den store, monumentale Stentrappe, der i to brede Løb førte op til den store Indgangsdør nærmest Raadhusfløjen. Paa hver Side af Opgangen fandtes, som tidligere berørt, de to store Sten, som nu findes paa Prinsens Palæ. Paa den til venstre fandtes Kong Hans' og paa den anden Dronning Dorotheas Billeder udhugne i hel Figur i fladt Relief og omgivne af gotiske Ornamentter samt med Aarstallet 1503. Stenene have været endel højere, end vi nu se dem; det øverste Stykke mangler paa dem begge. Materialet er Kalksten.

Efterat Fløjen i 1622 er underkastet en grundig Reparation — Taget over Salen forsynes med nyt Sparreværk, der lægges nyt Tag, 4 nye Skorstene blive murede, og der opsættes en ny Gavl „der dog skal være som før uden huggne Steen“ — se vi omkring 1633 Chr. IV træffe omfattende Foranstaltninger til Udbedring og Udsmykning af selve Riddersalen — Forberedelser til Festlighederne i Anledning af den udvalgte Prins Christians Bryllup med Prinsesse Magdalene Sibylle af Sachsen d. 4. Oktober 1634. Salen bliver lagt med ølandske Fliser, og for Enden af Salen ud mod Højbro laves en „Trummeter-Stoel“ stor nok til at rumme 24 „Trummetere“.

Videre hedder det derpaa i Kongens Breve: „Mester Andreas Bentzwinger skall görre langs Sallen 4 eller 5 Jernkraage till att henge Liusekroner udi, huilke hand skall befestige op udi spere-werckid saaatt Bielkerne dermed inted besuergis.

— — — — — Hans Snedicker skall begiffue sig hen ad Kiøbenhaffn och sammesteds med Hans Steenwinckel deele Loftet paa dend gammel Saal (Riddersalen) af effter Størrelsen af de tapetzeri med de konninger, som hörer till den store Sall paa Chronoborg, saa att man med samme tapetzeri kand hiemle samme Sall*) med under Lofttett, och skall haffuis udi agt, att der kommer Store Liusekroner mitt i samme Sall.

Naar nu sliigt skeed er, da skall forbemeldte Snedicker görre Rammer till samme tapetzerie saaatt man kand spende det derudi saa och sy baand mitt udi tapetzeriet og binde dett thil samme saa att det intett kand giffue nogen bugtt mitt paa och efterdi samme tapeter intet alle haffuer een Lengde, saa skall de advaris att de sliigt udi affdelningen haffuer udi agt — — — —“.

En lignende Udsmykning fik Salen i 1636 ved Leonore Christines Bryllup med Korfitz Ulfeldt, hvor Loftet bliver beklædt „med det samme tapetzeri som till prindtzens biilager“ ligesom der til Væggene „skall brugis aff ded beste tapetzeri som er paa Frederiksborrig, som passer dertil“.

Her i Salen holdes ogsaa den store Banket paa Arvehyldingsdagen den 18de Oktober 1660, ved hvilken Lejlighed der var dækket til 300 Personer; Majestæterne og de kongelige Børn sad øverst i Salen ved et særskilt Bord.

Paa denne Tid er Salen ifølge Wolf „med det kosteligste Spanske forgylte trætte Læder paa en blaa Bund, udi Engeler, Diur, Fugle oc Løwe-Verck beprydet, fra Gulvet op, oc til Loftet gandske omdraget, fra den øfverste Ende oc til nederste, oc Loftet der under udi Paneel Verck oc Taufl gjort“.

*) Det er de Tapeter, som nu findes i den store Sal paa Oldnordisk Museum.

Salens Vægge vare endvidere behængte med Malerier i betydeligt Tal; der nævnes i 1666 12 store Malerier ophængte og 95 Skilderier, „der ikke ere ophængte; blandt Malerierne fremhæves „Et Bad Diana udaf Bundfort (Honthorst?)“ og „Et Stykke udaf Jordanns (Nymferne?)“.

Men just ved denne Tid synes det ogsaa at være forbi med Salens Glansperiode. De følgende Aar benyttedes den som Pakrum, som det synes specielt til Magasinering af Malerier; i 1673 nævnes saaledes 62 „Skilderier“, blandt hvilke Chr. IV tilhest af C. v. Mandern (rimeligvis det Billede, som brændte paa Christiansborg Slot 1794), og Arvehyldingen 1660 af Wolfg. Heimbach, der nu findes paa Rosenborg. Paa „Trummeter-Stolen“ fandtes c. 100 Malerier, bl. a. Chr. IV med Krone og Scepter af Wuchters og hans Brystbillede af samme Maler.

En ny Anvendelse har Salen faaet i 1688, da vi i den finde opsat et „Theatrum“, ovenover med malede Skyer og deslige samt et stort malet Lærreds-Forhæng. Det har været oplyst med 9 Blik-Lysekranse med 54 tilhørende Blik-Lyseplader og -Piber; 19 Messingruller vare anbragte i Loftet „til bemeldte Lyse-Krandse og Forhæng at op- og nedføre“. Foran var anbragt 5 Rader Bænke til Tilskuerne.

Endnu i 1699 høre vi om, at Kongehuset paa Majestæts Fødselsdag, den 15de April, efter Middagstallet i Kongens Forgemak Kl. 5 begav sig til Opera i Riddersalen, men i 1700 bliver Teatret nedbrudt, endel af Lærredet brugt til at betække Loftet i Prins Wilhelms Audiensgemak og det meste af, hvad der blev tilovers, afgives til de franske Comedianters Teater paa Boldhuset.

RAADSTUEFLØJEN

I Stueetagen i Raadstuefløjen fandtes i Chr. IV's Tid „Kgl. Mayestæts Apotek“, hvor Dr. Petrus Payngk og Gagelmand residerede, samt Sølvkammeret. Men i 1644 lader Kongen indrette Mynten i de samme Lokaler. Sølvkammeret laa nærmest Riddersalsfløjen, og i dette Rum bliver Smelteovnen opsat op mod Gavlen, der var meget skrøbelig og brøstfældig, men nu ved samme Lejlighed faar Støtte af den nyopførte Skorsten. De øvrige Hvælvinger i Stueetagen indrettes til Værksteder samt til Bolig for Myntmesteren.

Indgangen var fra Slotsgaarden ad en Dør nærmest Blaataarn, til hvilken en Trappe paa et Par Trin førte op.

Iste Etage optoges fuldstændig af RAADSTUEN.

Denne var et ca. 17 Alen bredt og 26 Alen langt Rum af en noget uregelmæssig Form, bredest i den mod Blaataarn vendende Ende. Indgangen var fra Riddersalens nordøstlige Hjørne; Lys fik den fra 4 Vinduer, der vendte ud mod Slotsgraven, og 4 ind til Gaarden; i de 4 af Vinduerne (formodentlig dem ind mod Gaarden) var ophængt Vinduesgardiner af Rask.

Salen, der omtrent ved Midten deltes ved en rødmalet Balustrade eller Træværk, var omkring 1654 ifølge Wolf „med fiint rødt Engelsk omdraget, og omkring sæt med (30) Contrafeyer (hovedsagelig Kongen og Dronningen) og andre Konst Stycker og Historier, hvor mand og seer en Himmel ofver Bordet, aff rødt og gul blommet Damask, og it Rygstykke aff lige det samme slags nedhængt bag Hans Mayts. Stoel som hand sidder udi, ved Boret hvor Rigens Raad hver sidder udi sin Stoel naar Herredag holdes, samme deris Stoele er og med blommet Damask betagen, og Boret med lige slags ofver bræd.“

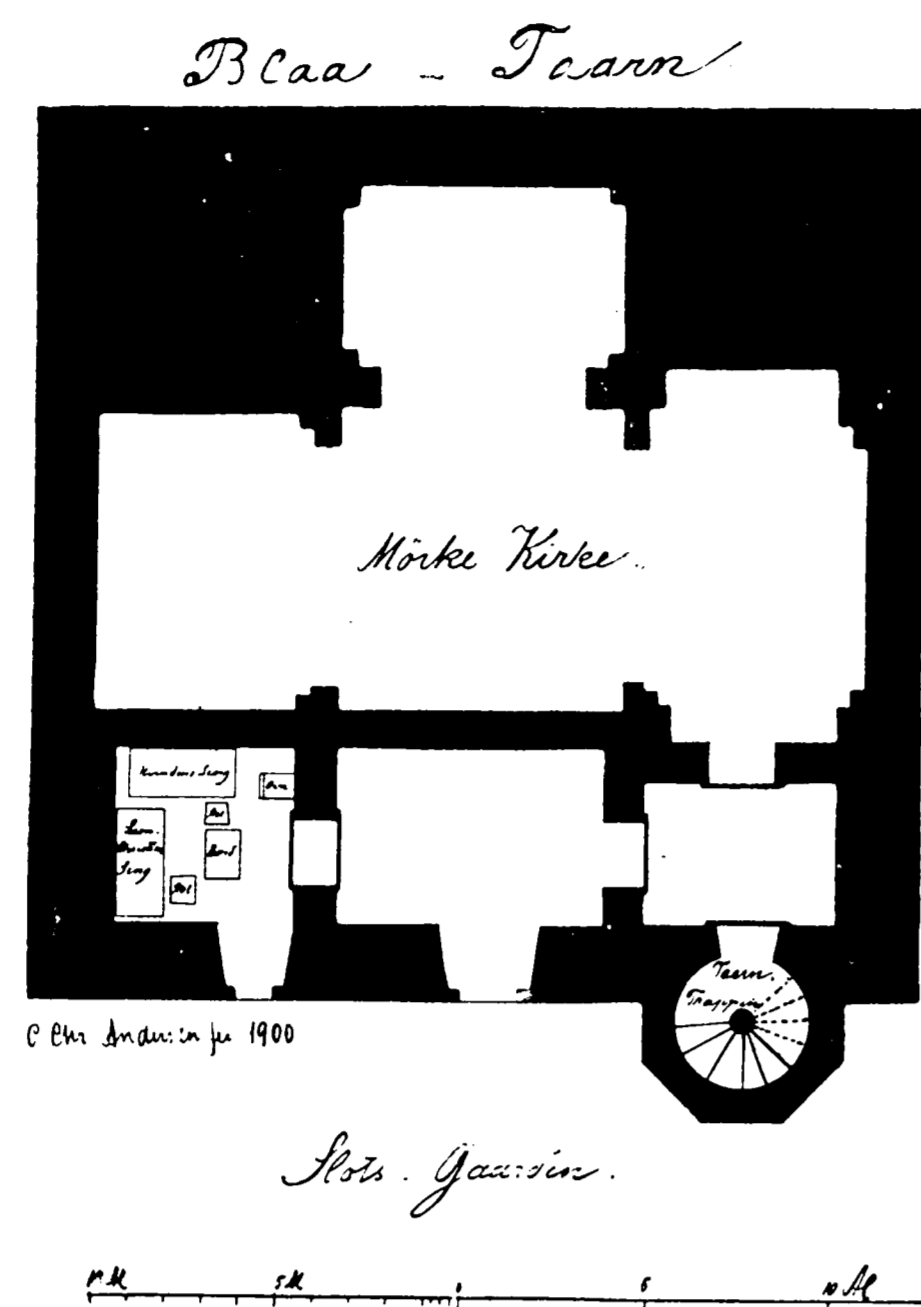
Senere er anvendt Gyldenlæder, som i 1700 atter bliver nedtaget og benyttet til Vægge- og Stolebetræk i Prins Carls Audiensgemak.

Raadhusherrernes Bord, foran hvilket Kongen præsiderede i sin „Dom-Stoel“, der stod paa en „Brøge“, betrukken med rødt Klæde, var, i hvert Fald i Chr. V's Tid, hestekoformet; paa Bordet laa en Lovbog i rødt Fløjlbind, og foran hver af de højvise Herrers Plads stod et Blækhorn og en Sandbøsse.

I 1679 var Salen prydet med en Sølvlysekroner „med et Uhrverck udi og en Pelikan oveni Kronen derunder en rød Steen udi en forgyldt Skjærm“. En anden Sølvlysekroner bliver i 1702 overflyttet til Salen i Rosenborg.

Til Opvarmning af Stuen var opsat en Jernkakkellovn; „Skorstenen“ (Kaminen) dækkedes af et rødmalet Fyrretræs Skærmbrædt.

BLAA-TAARN

Blaataarn er rimeligvis en af de ældste Dele af Slottet. Det er ikke muligt nøjagtigt at sige, hvornaar det er bygget, men ifølge O. Nielsen har det sikkert været Vidne til Kristoffer af Bayerns Bryllup. Det var et mægtigt, firkantet Bygningsværk, beliggende straks til højre indenfor Porten, 25 Alen paa hver Side og dækkede saaledes et Fladeindhold af 625 Kvadratalen. Murene vare ved Grunden 6 Alen tykke.

Adgangen til Taarnet skete ad et lille Trappetaarn eller „Wendelsteen“, hvoraf Halvdelen laa indenfor Taarnets Flade, Halvdelen indenfor. Taarnet var oprindeligt 78 Alen højt.

Allerede i Maj 1546 fik Taarnet et nyt Spir, vistnok med fritstaaende Figurer paa Hjørnerne, thi i 1563 siges det, at der fra Taarnet nedblæste et forgyldt Fortunabillede.

15. September 1595 faar Carl Bryske Brev om at lade forhøje Muren paa Blaataarn med 6 Alen — saa at det altsaa nu bliver 84 Alen højt — „indtil der Spiren skal paasættes“. Murerarbejdet paa Spiret udførtes af Mester Hans v. Antwerpen, medens Tømmerarbejdet betros til Villum Paaske, som ligeledes udfører den nye Kanap paa „Wendelsteenen“ paa Blaataarn. Guldslager Hans Walther forgylder Kronerne paa Spiret, Sejerskiverne m. m. Paa de 8 runde Skiver paa Spiret bliver malet og forgyldt Kongens og Danmarks Riges Vaabener. Selve Sejerværket, som anbringes i den sidst tilbyggede Del af selve Taarnet, forfærdiges af Laurits Skjøtsak fra Göttingen, som senere vedligeholder det for 8 Daler aarligt.

Taarnet var — iberegnet den Etage, hvor Sejerværket var anbragt — 5 Stokværk højt. Den første Etage, Stueetagen, var en Tid Dronningens Destilerer Stue og Dronningens Mobilie-Kammer eller „den store Gehvelft“, et stort Rum, vistnok uden Vinduer, beliggende bag Værelserne til Gaarden. Taarngemmernes Stue, der i 1649(?) benævnes „Ambundsens Kammer“, var ligeledes i denne Etage.

I de tre næste Etager, som i Inventarfortegnelsen simpelthen kaldes Oven i Taarnet, fandtes Fængslerne med forskellige Rum, som sluttede sig dertil. I 1602 kaldtes saaledes et Kammer „Skotterkammeret“, og et andet Rum var „Suelkammeret“, hvor Inventariet kun bestod af Borde og Bænke, „som Fanger og Tyve skal have Mad paa“. Hvor meget Mad de maa faa, kan sluttes af en kongelig Instruks fra 1580, hvori det hedder, at „de Personer, der bliffue indsatte i det blaa Taarn for deris Skalkhed, deris Forspisning eller Fortæring maa ey beløbe sig till mere om Ugen end 21 Skilling „for gik“.

Selve Fængslerne ere jo velkendte ved flere af de Personer, hvis ulykkelige Skæbne knytter sig til Taarnets Historie.

Her var saaledes Dr. Otto Sperlings Fængsel, hvor han tilbragte de sidste 11 Aar af sit Liv, et uhyggeligt, skummelt Rum uden Vinduer, og som kun fik Lys gennem et lille Hul i Døren.

Gik man op ad Trappen til Etagen oven over Sperlings Fængsel, kom man først ind i et mindre Rum ud mod Slotsgaarden, og her var saa midt for Trappen Indgang til „Mørke Kirke“, beliggende ud mod Slotspladsen og uden Vinduer; til venstre en Dør til

LEONORA CHRISTINES YDERSTE FÆNGSEL.

Indenfor dette laa det lille hvælvede Rum, i hvilket den fangne Grevinde tilbragte Størstedelen af sin lange Fængselstid.

Om Grevinde Leonora Christinas første Dag i Mørke Kirke fortæller hun selv i Jammersmindet:

FIG. 2. DEN NORDLIGE SIDE AF BLAATAARN.

FIG. 1. DEN NORDLIGE SIDE AF BLAATAARN.

„Jeg fant for mig ett lided law Bord, hvor paa Støed en Meszings-Liusze-Stage med ett brendende Liusz, en høi Støel, toe smaa Støele, en Fyrre-Seng foruden Stolper, opreed med gamle haarde Sengeklæder, en Natt-Støel oc Senge-Potte. Paa alle Siider, huor jeg mig wente, møtte mig Stanck; war ey Under, thi trende Bønder, som der haffde werret fengsellet, ware samme Dag udtagne oc andet sted hensatte, huilke derris Behoff langs ad oc wed Weggene haffde giort“.

Den 17. August blev Leonora Christine ført fra Mørke Kirke ind i det Rum nærmest Trappetaarnet, som senere blev hendes yderste Fængsel; her blev hun forhørt i 3 Timer og maatte derefter vente længe, førend hun kom til Hvile, „indtil Sengestedet war tagen ud af den Mørke Kirke oc hid ind flot“. Hun blev da ført ind i det egentlige Fængsel, som hun selv beskriver saaledes:

„Ded er ett Kammers som er 7 aff mine Skrit lang oc 6 breed; der udi staar tuende Senge, ett Bord oc toe Støele. Ded war nysz kalcket, huilket gaff en stoer Stanck; ellers war Gulffuet saa tyck med Skarn, att jeg meente, ded war aff Leer, der ded dog er lagt med Muursteen. Ded er 9 Allen høyt, hualt, oc allerhøyst sidder ett Windue som er en Allen i Fiirkant. Der er dobbelt tycke Jerntroller for, derfor uden ett Sprinckelwerk, som er saa tet att icke en liden Finger kand stickis i Hullerne — — — — —.“

I Anledning af Kurprinds Johan Georgs Formæling med Prinsesse Anna Sophie skriver Grevinden: „Jeg laae oc tenckte paa den ustadige Lycke, att jeg som for 28 Aar siden haffde hafft lige saa stoer Statz, som nu Princeszen haffde, laae nu fangen oc nest op til den Weg, som mit Brude Sengkammers haffde værret“. Hendes Bryllupshøjtidelighed stod nemlig i Raadssalen.

16. Juli 1671 fik Grevinden det andet Rum, saaledes at hun kunde bruge det inderste mindre Rum til at sove i og det ydre større til Opholds- og Arbejdsværelse.

25. Juli 1674 blev Vinduet i det inderste Rum, som blev tilmuret, da Grevinden skulde bebo det, atter udvidet til dets oprindelige Størrelse.

De næstøverste Vinduer i Blaataarn, som ses paa Opstalten Pl. X ere Vinduerne i Grevindens to Kamre; det lille tilvenstre er anbragt i det inderste Kammer; det større tilhøjre er i det yderste Kammer nærmest Trappen.

I Etagen ovenover var ligeledes to Værelser ind til Slotsgaarden, et større og et mindre; de benyttedes bl. a. en Tid som Fængsel for Jomfru Agnete Budde, der beskyldtes for at have taget sin Frue af Dage ved Gift. — I det yderste Rum var Pinebænken opstillet.

Endelig den øverste Etage udgjorde eet Rum, og her fandtes, som nævnt, Sejerværket og Klokkerne. Vi se, at Kongen i 1643 giver Befaling til, at Uhrene paa Frue Kirke og Raadhuset skulle stilles efter Sejerværket paa Københavns Slot.

Inventariefortegnelsen for 1673 over de Genstande, som findes i Blaataarn, ser saaledes ud „efter Slotsfogdens Beretning, da vi ei kunde indkomme hos Fangerne“:

FIG. 4. FANGEKJÆLDEREN I BLAATAARN.

FIG. 3. IJØRNET AF FANGEKJÆLDEREN I BLAATAARN.

Hos Frøkenen (Leonora Christine)

- 1 Jern Bilægger Kakkelovn
- 1 Fyrre Seng uden Himmel
- 1 gammel Slagbænk (vistnok Kvindens?)
- 2 Fyrre Borde
- 1 liden Slagbænk
- 1 gammel Lænestol med grønt Klæde
- 1 Bagstol med rødt Skind
- 2 gamle Lænestole
- 1 Natskrin med Kedel
- 1 Tin Natpotte
- 1 Messing Lysestage
- 15 Tin Tallerkener
- 5 store Comentfæde

1 Messing Bækken
1 Tin Kande to Potter.

1 gammelt Fyrre Bord
1 gammel Bænk.

Hos Dr. Sperling.

4 Tinfade
5 smaa Tin Tallerkener
1 Messing Lysestage
1 Tin Natpote
2 Bagstole med rødt Skind

Taarngemmer Stuen.

3 Stole
2 Borde
2 Bænke
1 Sengested slagen til Muren.

Overgangen fra det murede Taarn til det egentlige Spir dannedes af en vældig kobbertækket Hat, prydet med 4 Kviste. Ovenpaa denne hvilede det ottekantede Fundament for det egentlige Spir, der skød sig i Vejret omgivet forneden af en takket Krans af 24 kolossale kobberklædte, lodretstaaende Voluter. Paa disse støttede sig en Balustrade, hvorefter fulgte den Del af Spiret, der, som ovenfor nævnt, var smykket med fordybde Skiver, stafferede med Kongens og Danmarks Riges Vaabner i Guld og Farver. Herover hævede sig endelig Spidsen af Spiret, prydet med de tre Kroner og afsluttet foroven i den svære, forgyldte Fløjstang.

SLUTNING

I Aarene fra 1721 til 1727 blev Slottet saagodtsom helt ombygget. Arbejdet lededes af Generalbygmester Johan Conrad Ernst.

I November 1721 blev Kongefløjen færdig, i Foraaret 1722 blev den ny Bro bygget midt for Blaataarn og en ny Port brudt gennem dette. Der blev brudt store Vinduesaabninger gennem de svære Mure i Taarnet, og en Udbygning med en Platform ovenpaa og forsynet med Jernrækværk dannede en Forlængelse af Porten, der ud mod Slotspladsen var prydet med en prægtig Marmorportal, udført af Diderick Gercken.

De lige høje 5 Etagers Bygninger, der med deres lave Mansardetage naaede helt op i Højde med Taarnet, som laa indeklemmt mellem dem, gjorde et kedeligt, monotont Indtryk. Den eneste Del af Slottet, der forblev uforandret, var Spiret paa Blaataarn.

Den kongelige Familie holdt for første Gang sit Indtog d. 30. Oktober 1722 over den nye Bro. De 4 andre Fløje, Kirke-, Drabant-, Køkken- og Riddersalsfløjen samt Bygningen over den gamle Port, blev ombyggede fra 1724 til 1727 under Ledelse af Italieneren Marcantonio Pelli.

Men d. 10. September 1731 blev Nedrivningen af Slottet paabegyndt, og det blev fuldstændig jevnet med Jorden for at give Plads til Kong Christian VI's prægtige Rokokoslot: Christiansborg.

Ved nogle Udgravninger, der foretoges i Begyndelsen af 1901 paa Foranstaltning af Hr. Stadsingeniør Ambt i Anledning af forberedende Undersøgelse til en ny Kloak, lykkedes det Udgifveren af dette Værk at konstatere Tilstedeværelse af de svære Fundamenter af Blaataarn.

Som Planen viser, laa Taarnet mellem Kong Frederik VII's Statue og Slottets Hovedindgang. (Fig 1.)

Overfladen af de svære Murstensfundamenter, der bestode af saakaldte Munkestene i uregelmæssigt Skifte, laa kun ca. 12—15 Tom. under den nuværende Brolægnings Overflade (Fig. 2). Stenene ere $10\frac{1}{2}$ Tom. lange, $5\frac{3}{4}$ Tom. brede og $3\frac{1}{2}$ Tom. tykke. Der fandtes ogsaa Hjørnet af en Kælder, rimeligvis et af de dybe Fængsler, hvori Gulvet var lagt med flade Granit-Rullesten af ca. 9—12 Tommers Størrelse (Fig 3 og 4).

A la place où se trouve maintenant le château de Christiansborg, brûlé en 1884, s'élevait, il y a 200 ans, l'ancien château de Copenhague qui a servi, pendant plusieurs siècles, d'habitation aux premiers rois de la dynastie d'Oldenbourg.

Le château „Castrum de Hafn“ fut originellement construit par l'évêque Absalon vers l'an 1167, au village de pêcheurs „Hafn“, plus tard „Kjøbenhavn“, pour protéger les côtes contre les pirates.

L'évêque reçut en don du roi Valdemar la ville et ses terres, mais la ville revint ensuite au roi, sous Éric de Poméranie.

Le château fut primitivement construit sur un petit îlot de grandeur assez restreinte. Les rois qui suivirent Valdemar transformèrent le château même et y ajoutèrent de nouvelles annexes.

La grande tour bleue qui mesurait 25 aunes de chaque côté formait le noyau le plus ancien de cet édifice. On n'en connaît pas l'âge, mais il est assez certain qu'elle a dû exister au temps d'Éric de Poméranie, vers 1412.

A travers une porte en colombage, un pont-levis, bâti sur piles maçonnées, menait au-dessus des fossés. La porte était longue, voûtée et basse. Quand on l'avait traversée, on se trouvait dans la cour du château qui formait un pentagone irrégulier. Les bâtiments dont l'ensemble formait un tout compact à pignons dentelés reliant les différentes parties, étaient tous blanchis à la chaux.

A gauche, au-delà de la porte, s'étendait l'aile élevée des appartements royaux avec son curieux toit à chevrons recourbés. Là se trouvaient les appartements de la famille royale, venaient ensuite les bâtiments des trabans, puis celui de l'église, celui de la cuisine et le bâtiment des chevaliers, ce dernier était dans toute son étendue occupé par des salles de chevaliers ou salles de danse.

On montait à la salle des chevaliers par le grand perron qui était orné, au bas, de deux importants bas-reliefs de pierre représentant le roi Jean (1503) et la reine Dorothée. Ces bas-reliefs existent encore dans le porche du palais du Prince.

Le bâtiment suivant était le bâtiment du conseil, voici enfin la tour bleue et maintenant, en longeant le bâtiment par la cour, nous voici revenus à la sortie, à la porte.

Dans la cour et devant la cuisine se trouvait le puits qui existe encore. De la cave du château actuel, un passage souterrain voûté conduit sous la cour du château au puits muré en pierre qui est encore richement pourvu d'eau.

Dans la tour bleue se trouvait la prison du château et c'est ici que fut enfermée, pendant 22 ans, l'infortunée Comtesse Léonore Christina Ulfeldt, fille de Christian IV.

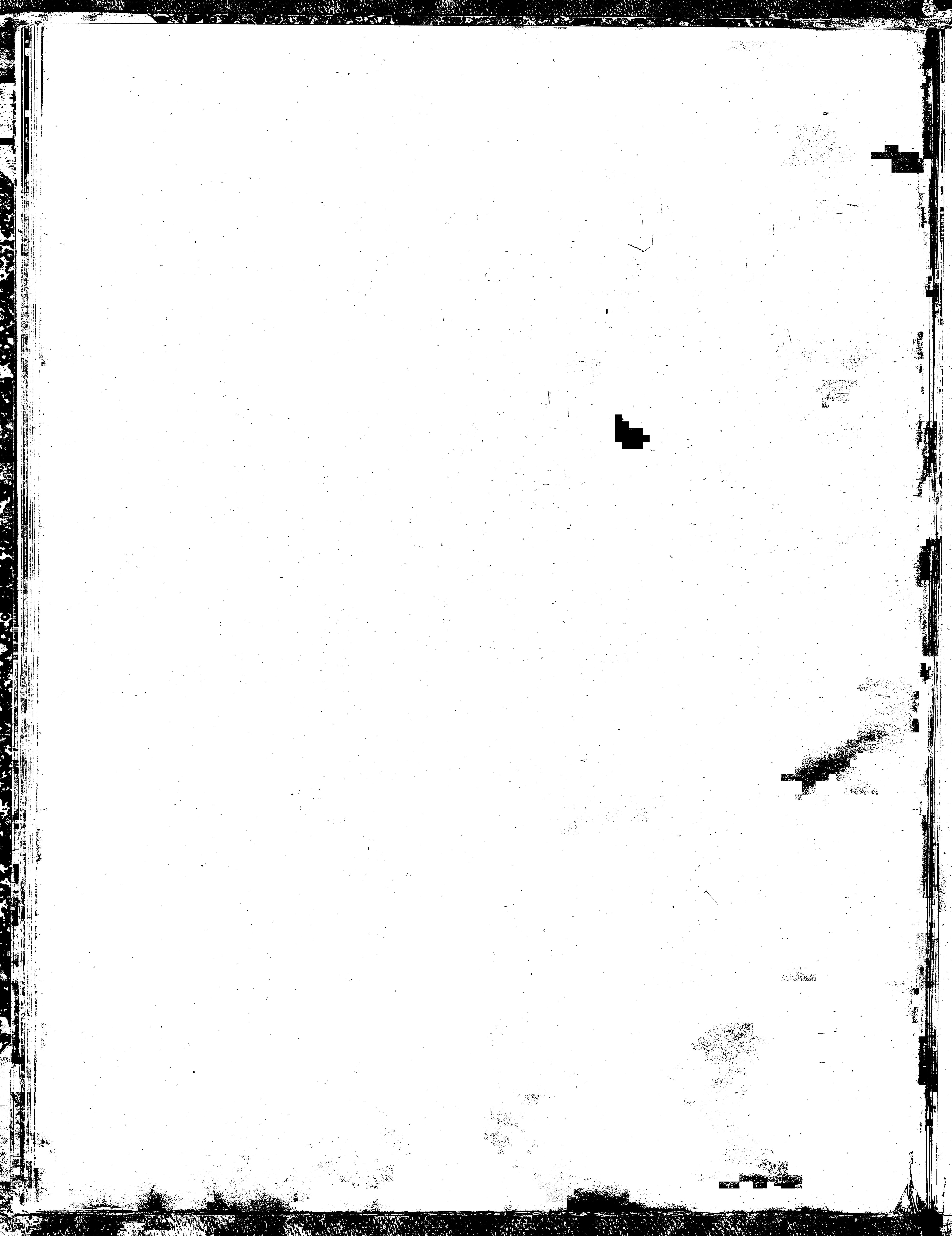
La tour était ornée d'une belle flèche couverte de cuivre garnie de 3 couronnes dorées superposées.

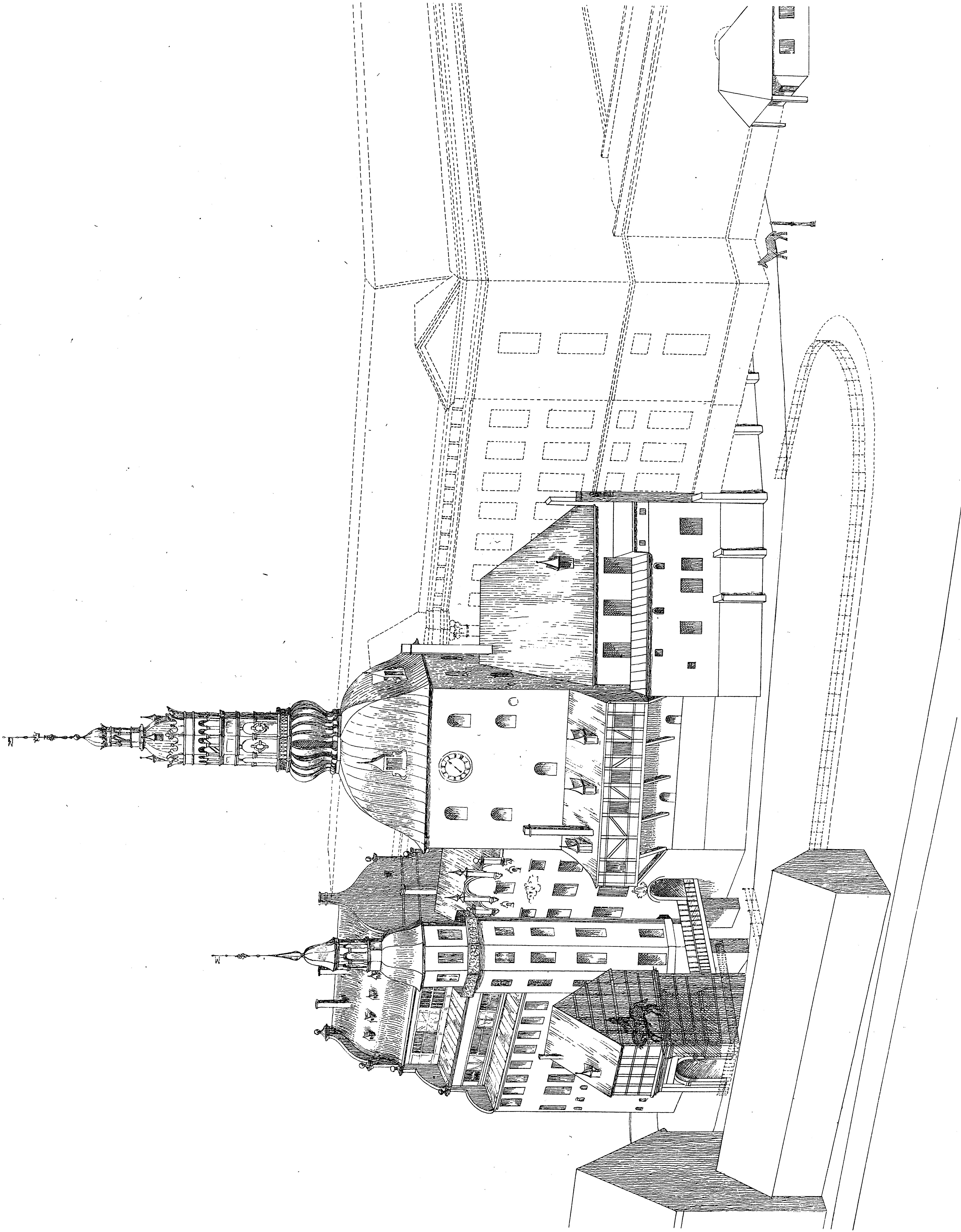
Le château fut reconstruit en partie de 1721—1727, mais en 1731, il fut abattu, le fossé fut comblé, et le roi Christian VI construisit à sa place le beau château de style rococo „Christiansborg“.

Au commencement de l'an 1901, l'auteur de cet ouvrage qui assistait à quelques fouilles faites sur l'emplacement du château par les soins de M^r. l'ingénieur de la ville Amt pour explorer l'état du sol, y a trouvé les massives fondations de la tour bleue, juste sous le pavé actuel.

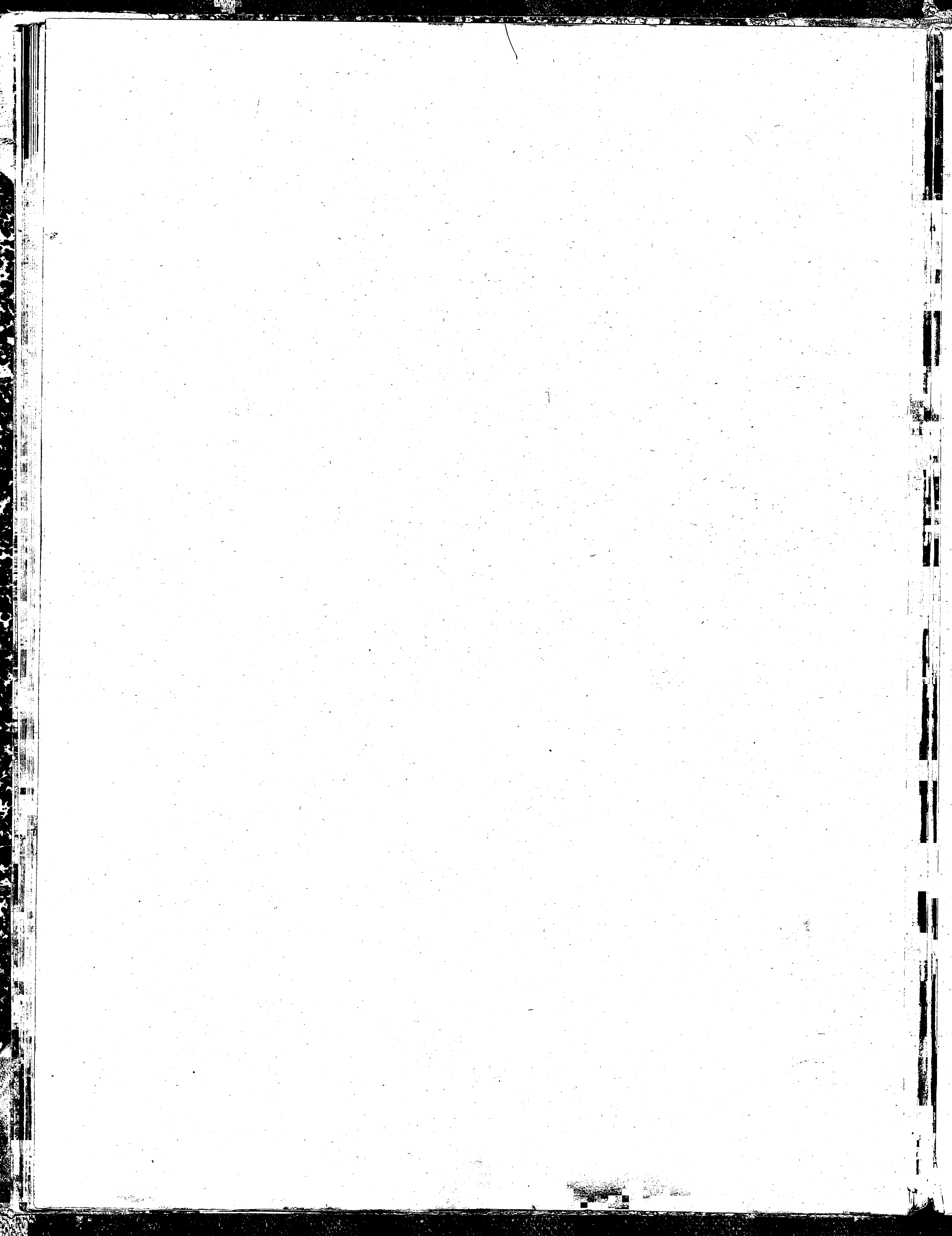
Le résultat des fouilles se trouve représenté dans les 4 petites reproductions prises d'après mes photographies. La figure 1 représente le fondement de la tour bleue vue dans la direction de la statue de Frédéric VII. La figure 2, le même fondement vu dans la direction de la ruine du château. La figure 3, le coin d'un des profonds cachots de la tour. La figure 4, un coin du même cachot.

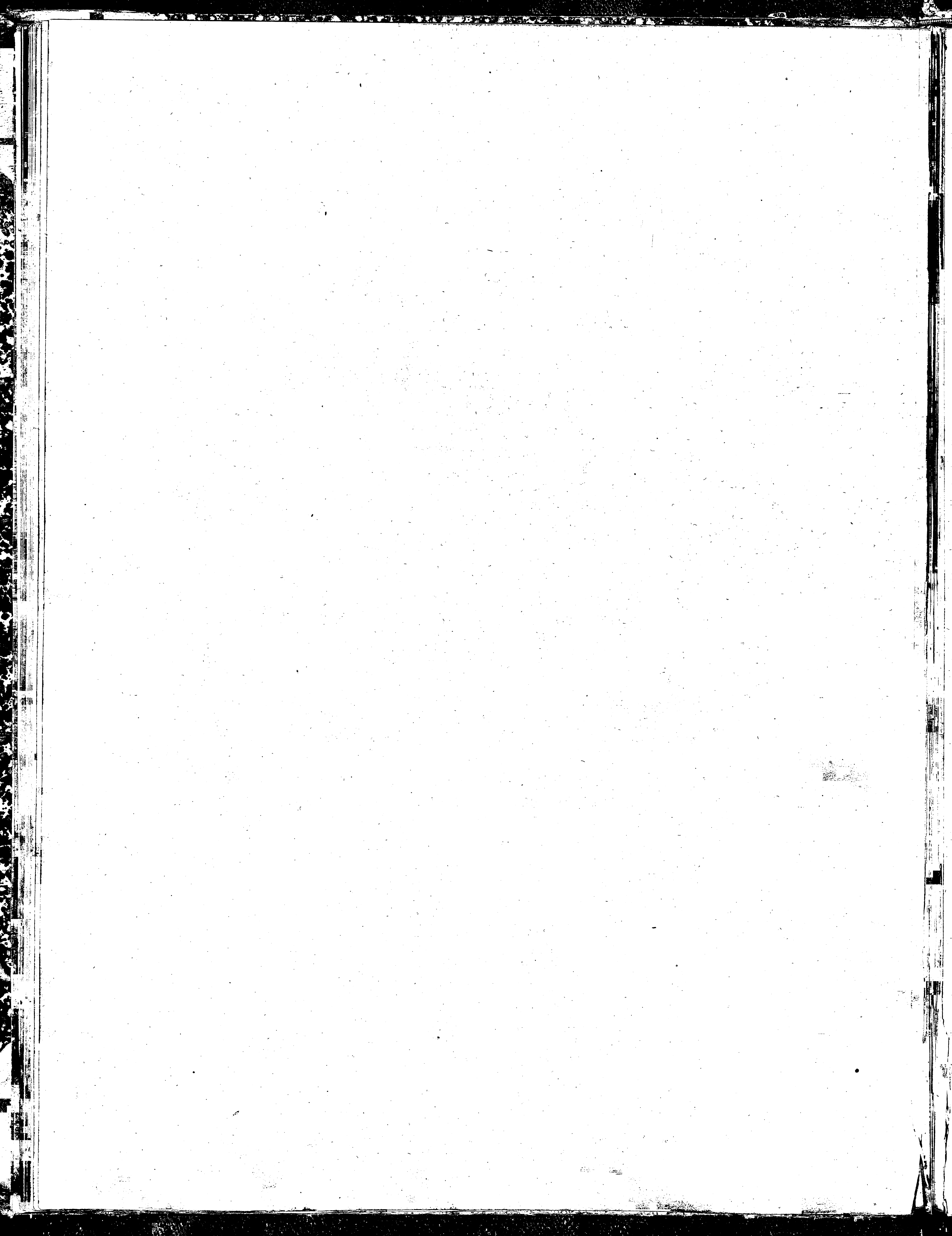

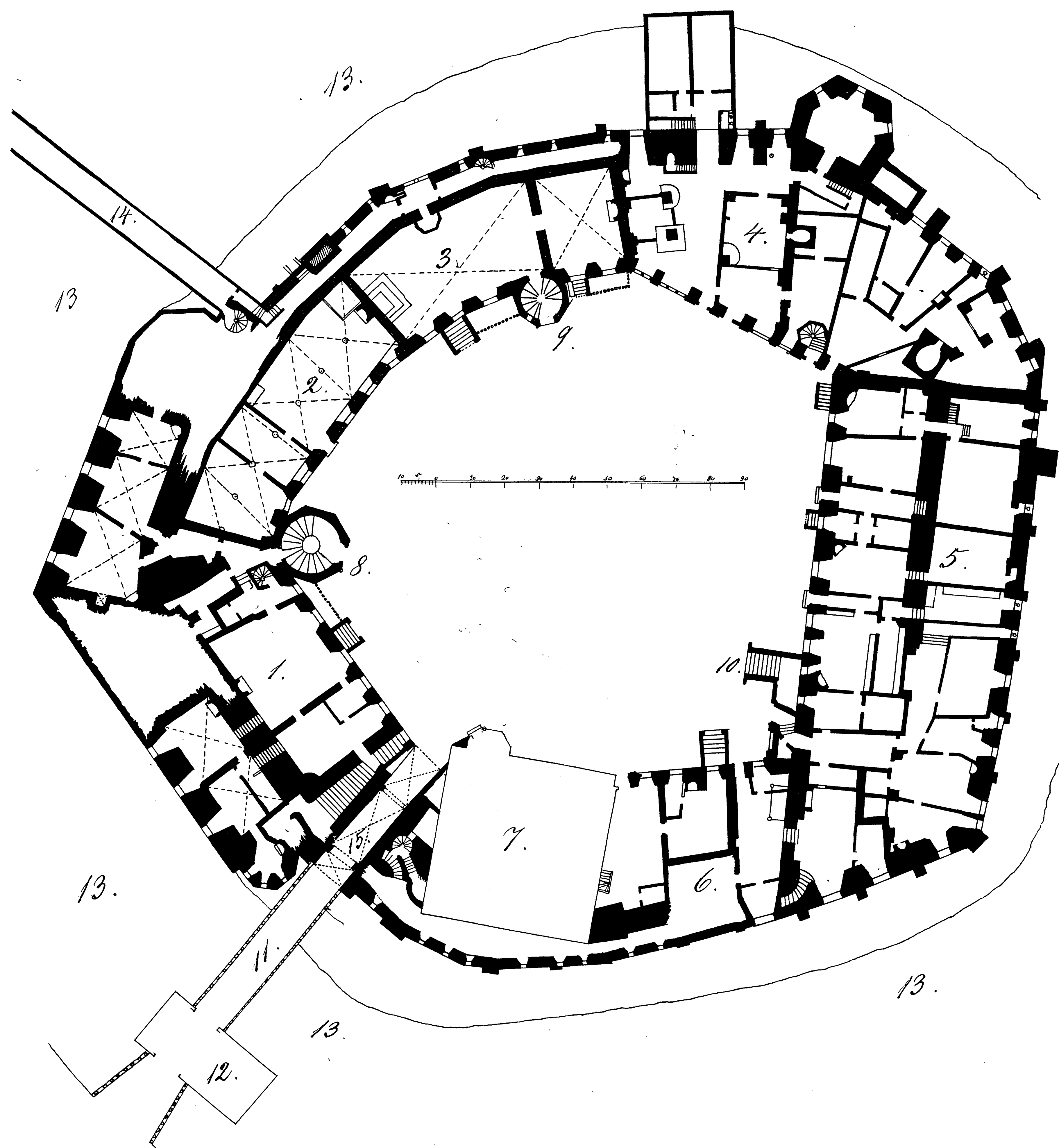

SKITSERET FREMSTILLING AF DET GAMLE KJØBENHAVNS SLOT
I FORHOLD TIL DET NYE CHRISTIANSBORG

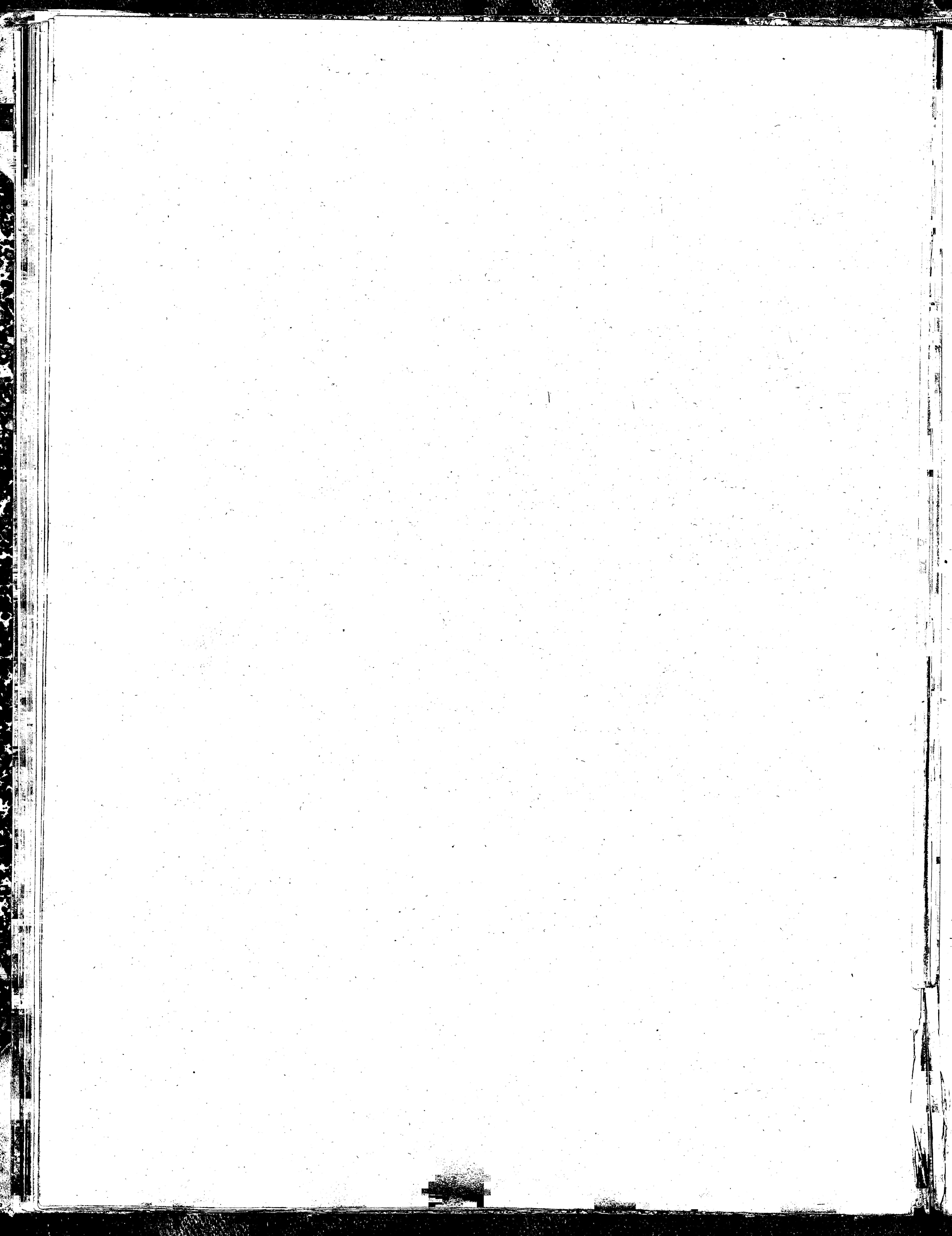

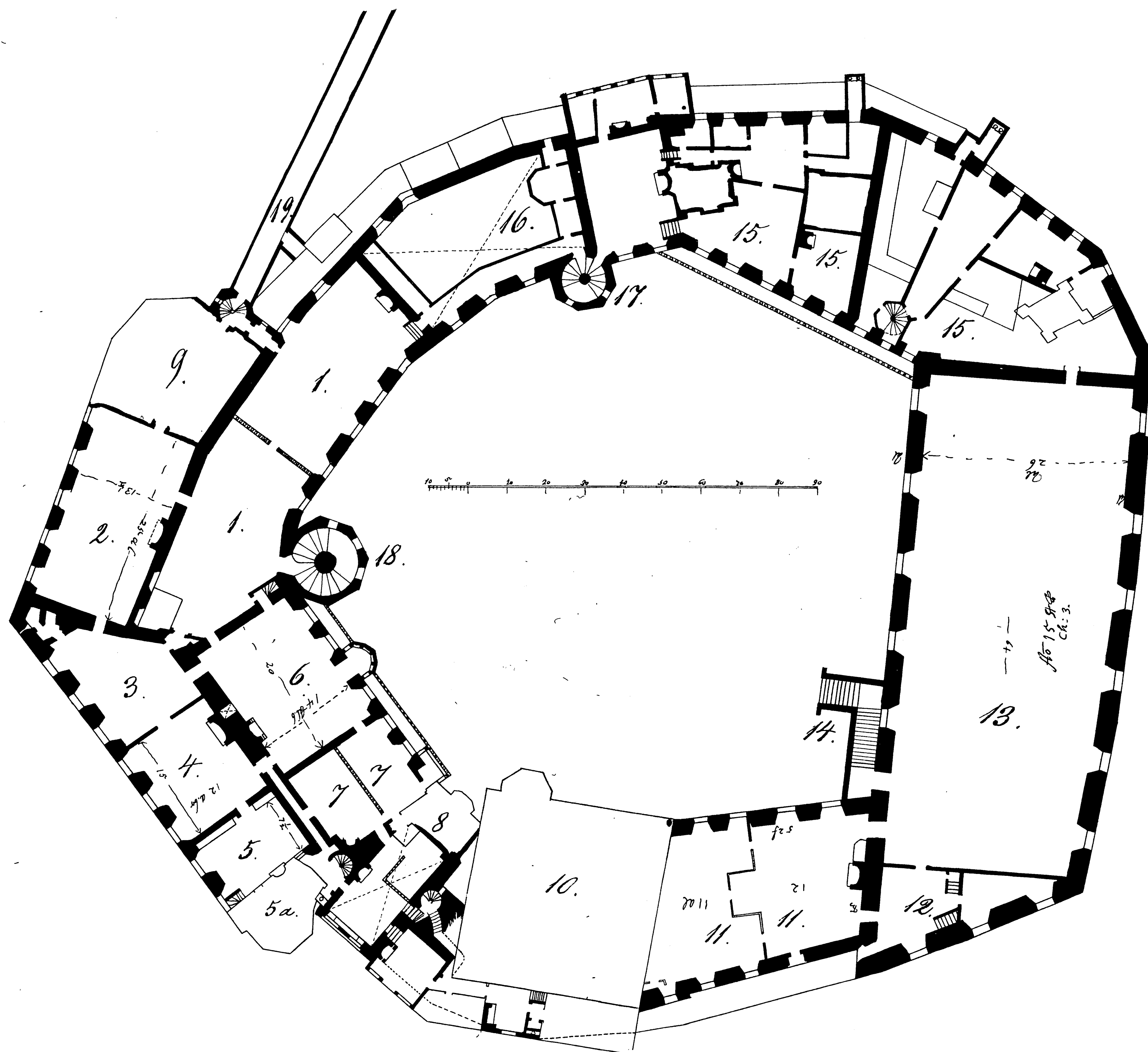

PLAN AF STUEÉTAGEN

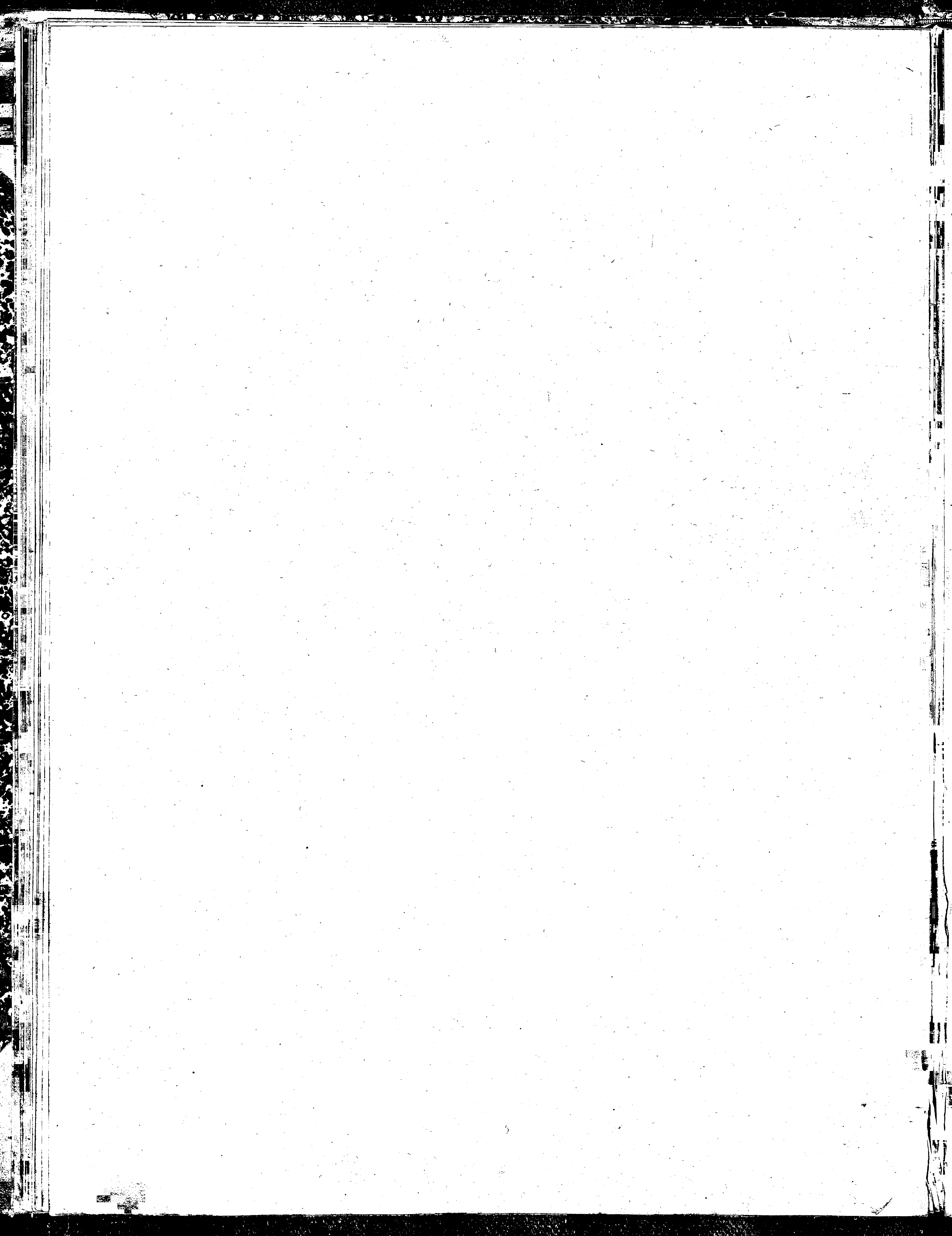
1. KONGEFLØIEN	9. KIRKETAARNET
2. DRABANTSALSFLØIEN	10. TRAPPEN TIL RIDDESALEN
3. KIRKEN	11. BROEN
4. KØKKENET	12. PORTHUSET
5. RIDDESAALSFLØIEN	13. GRAVEN
6. RAADSTUEFLØIEN	14. LØNGANG TIL PROVANTGAARDEN
7. BLAATAARN	15. SLOTSPORTEN
8. DRABANTTAARNET	

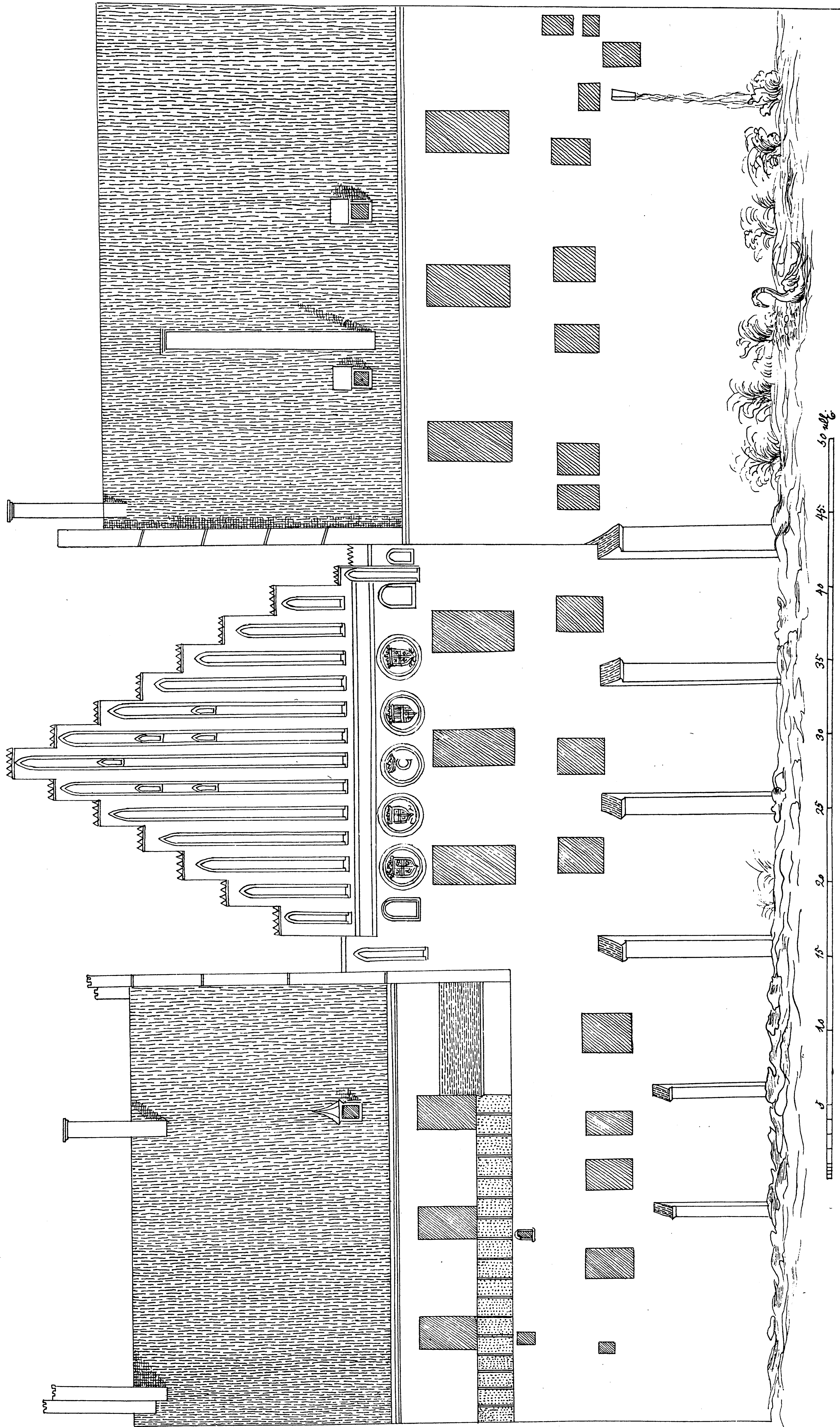

PLAN AF 1. ÉTAGE

1. DRABANTSALEN	9. DREIERKAMMERET
2. KONGENS FØRSTE FORGEMAK
ELLER DET RØDE GEMAK	10. BLAATAARN
3. DET ANDET FORGEMAK	11. RAADSTUEN
4. AUDIENSGEMAKKET	12. TROMPETERSTOLEN
5. KONGENS KAMMER	13. RIDDERSALEN
5a. TAARNKAMMERET	14. TRAPPEN TIL RIDDERSALEN
6. DRONNINGENS FORGEMAK	15. KØKKENFLØIEN
7. DRONNINGENS EGET GEMAK	16. KIRKEN
8. DRONNINGENS SMYKKEKAMMER	17. KIRKETAARNET
	18. DRABANTTAARNET
	19. LØNGANG TIL STALDEN

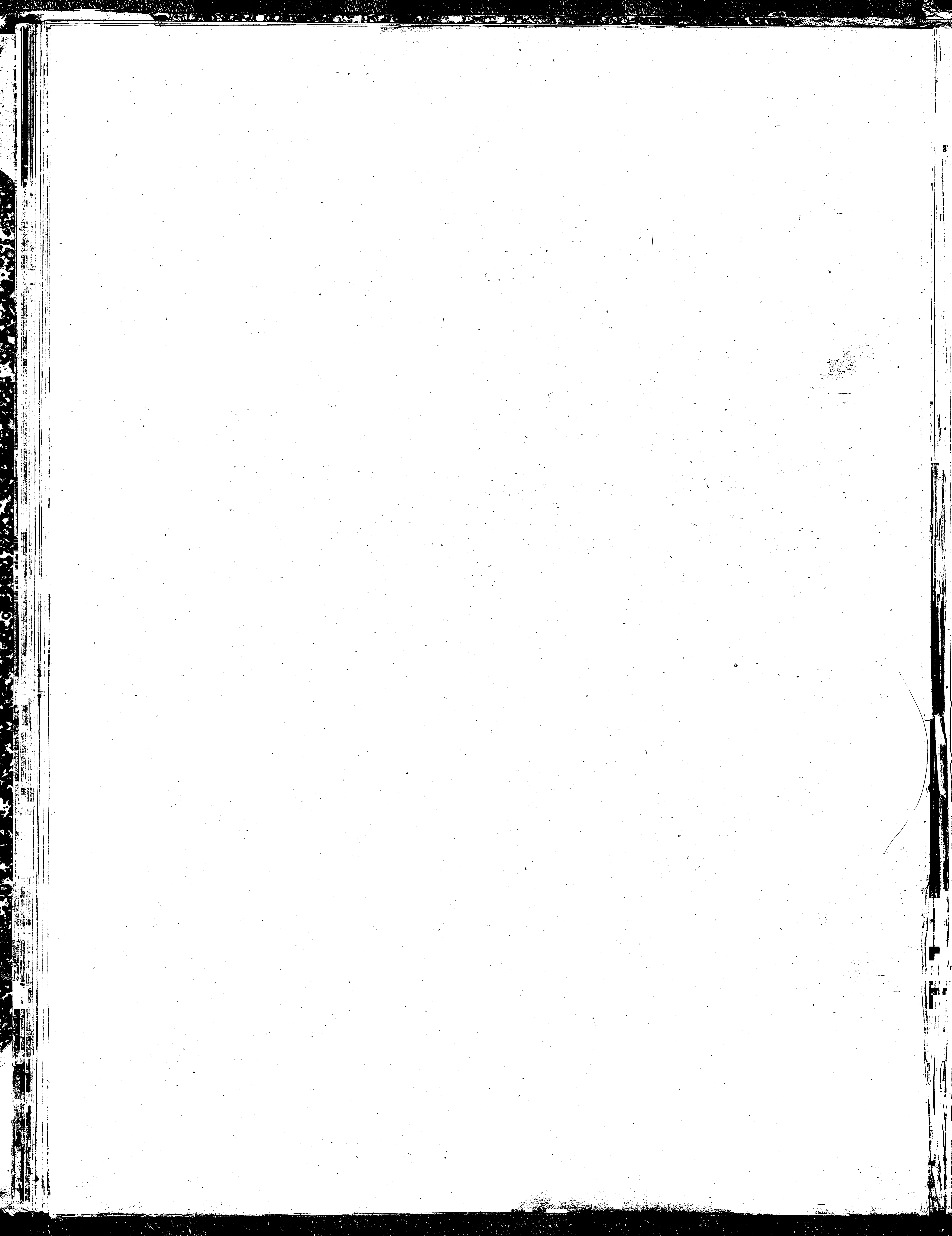
Prospekt og plan for Ridderstue og Ridderstuefløi med tilhørende Gæstgæsthus og Kjøkken

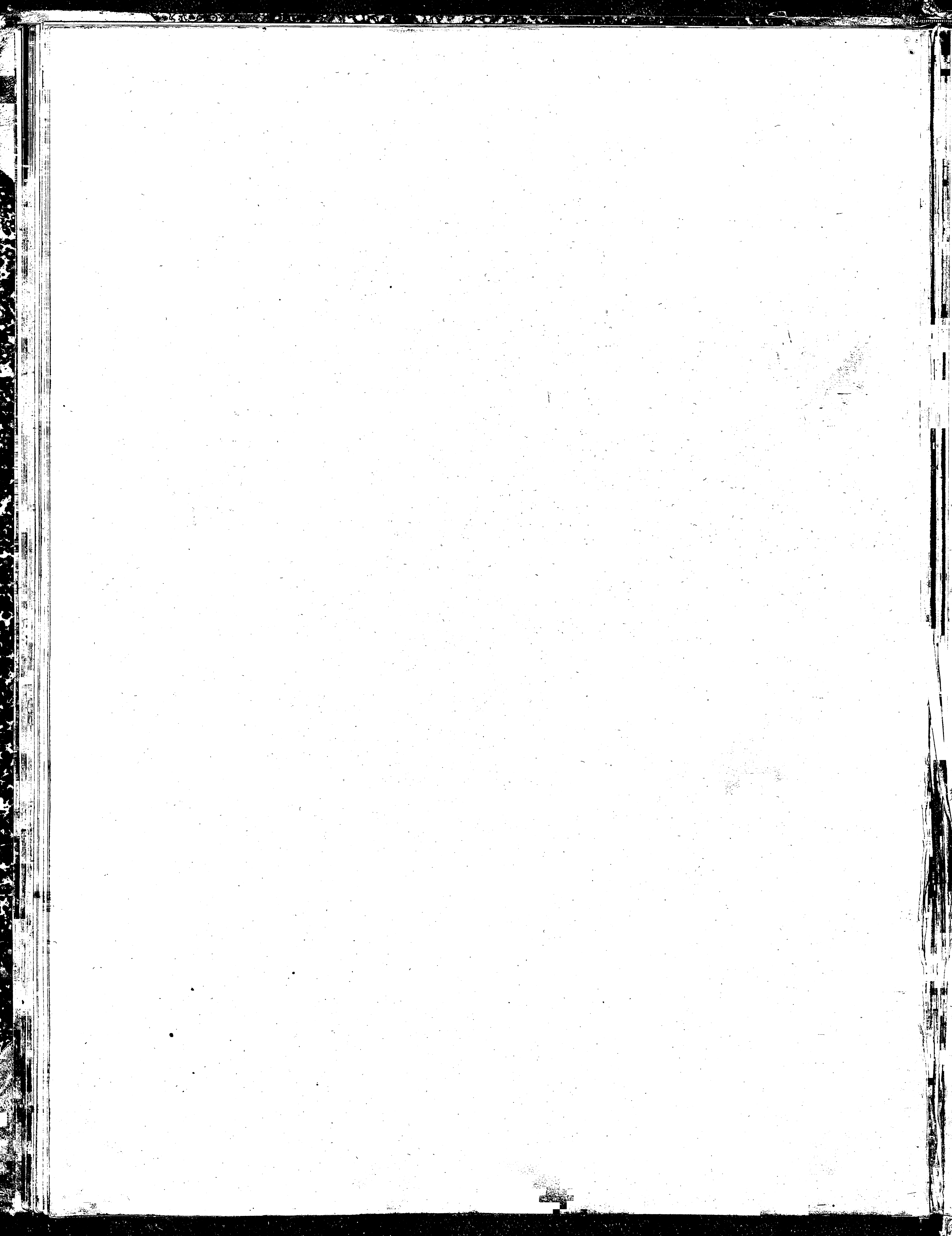

RIDDERSTUEFLØIEN

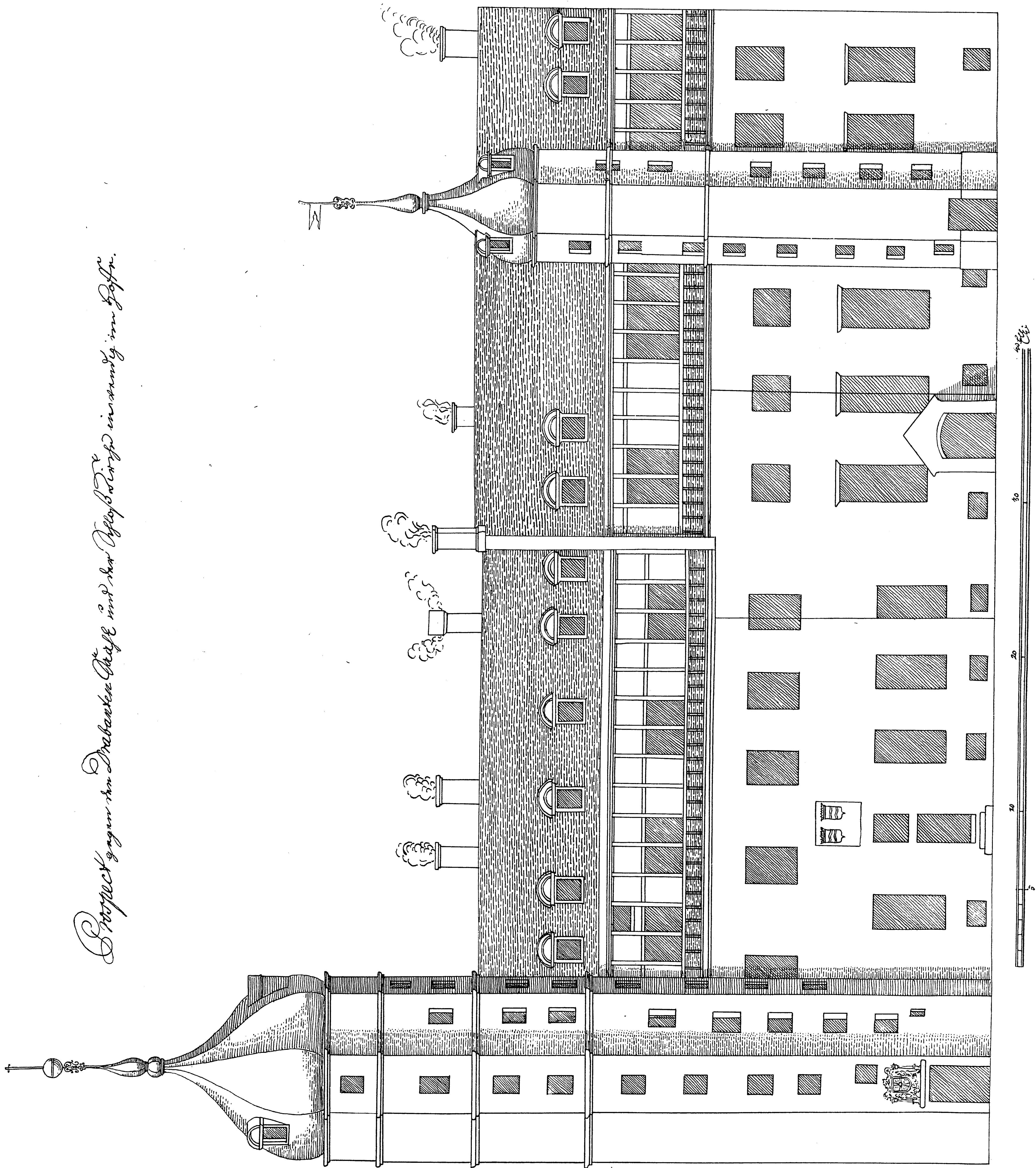
RIDDERSTUEGAVLEN,
DER VENDER MOD HØIBRO

RAADSTUEN

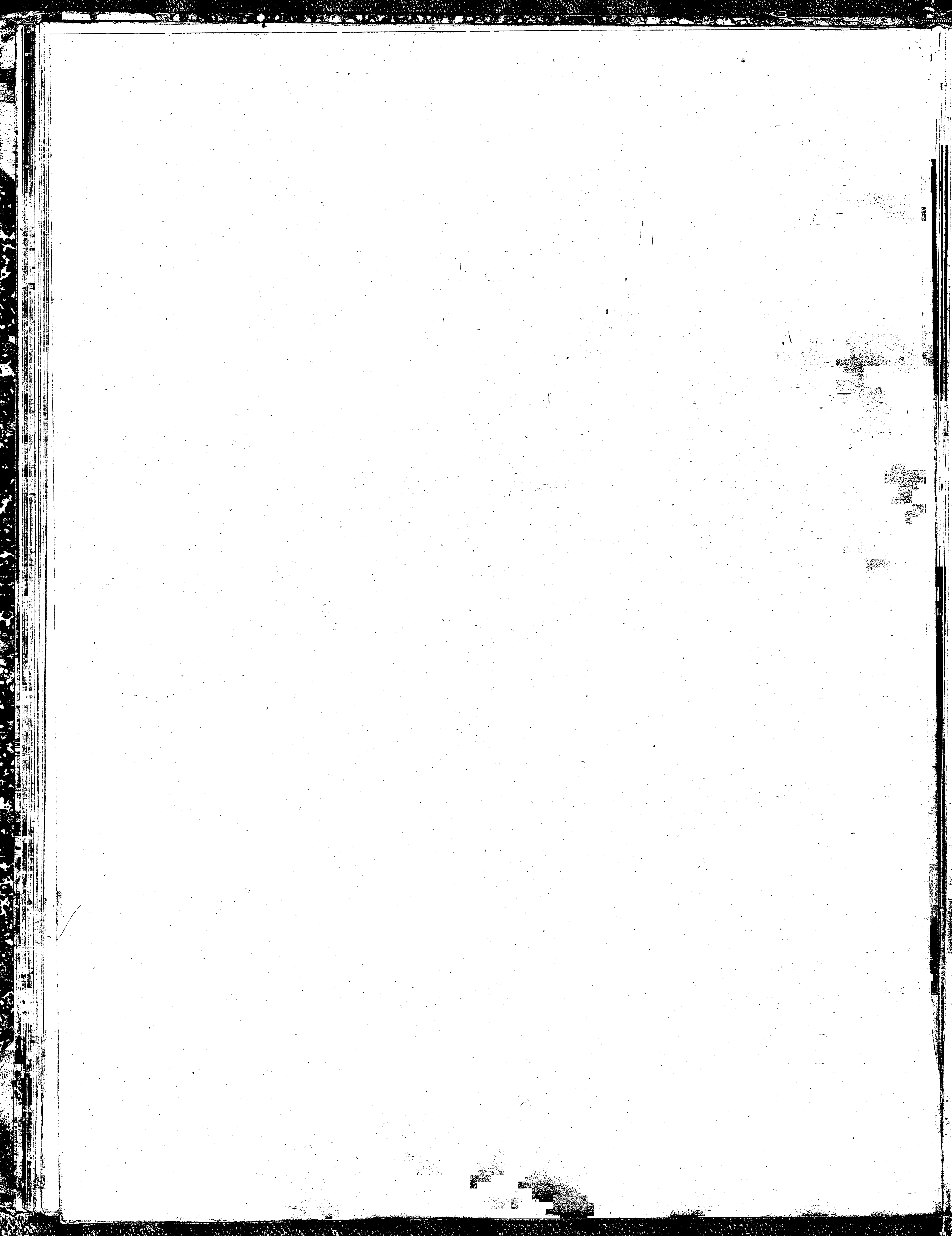
Prospect gennem den Drabantske Allee mod den Kongelige Kirke i sin oprindelige indretning.

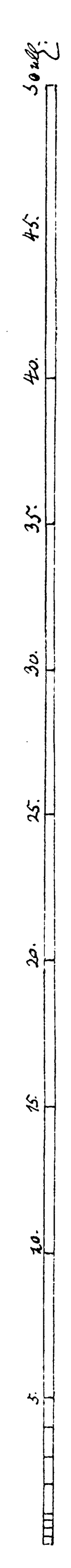
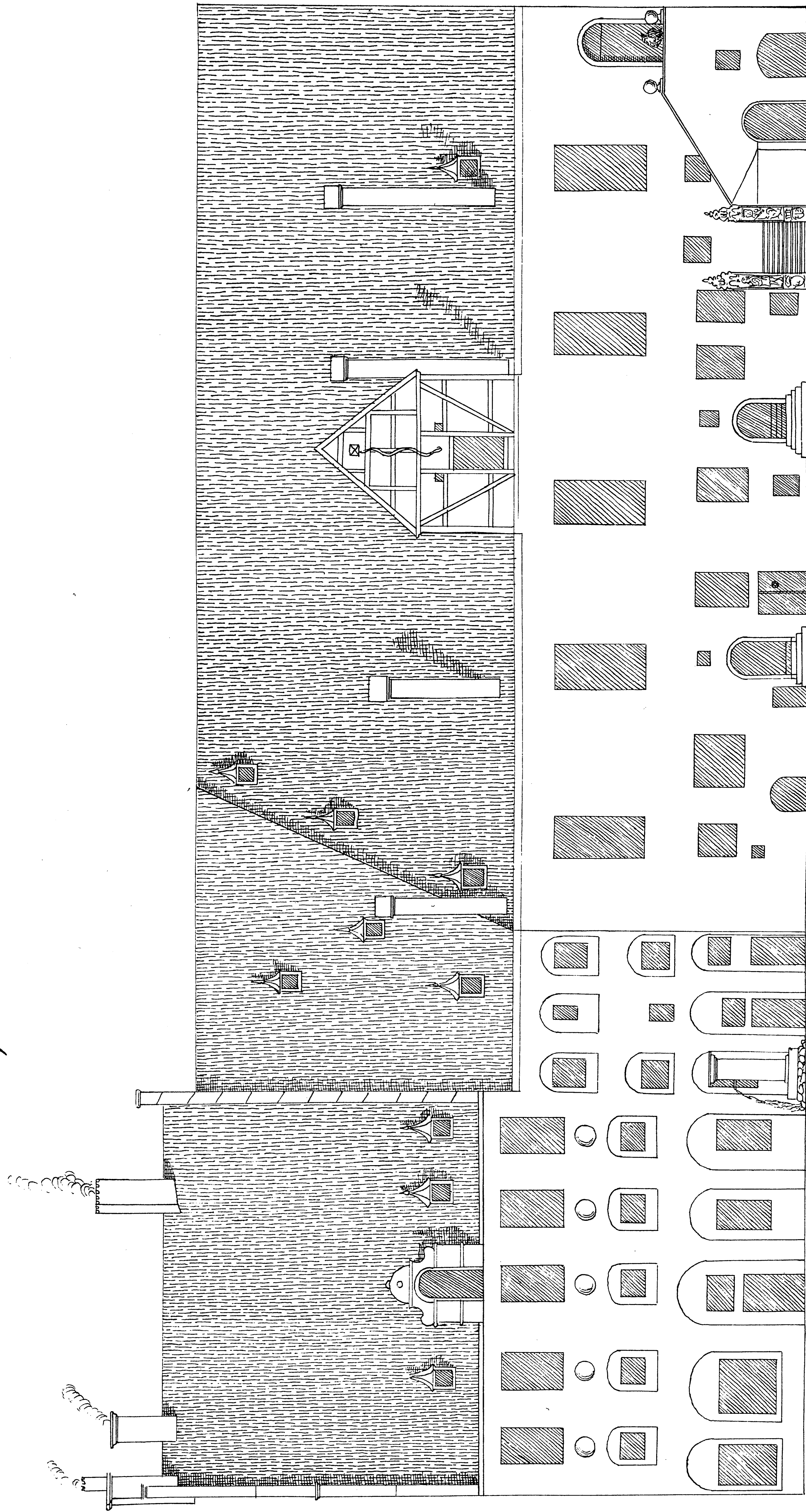
KIRKEN

DRABANTSALSFLØIEN

SLOTSGAARDEN

Prospect gængen den Ridders Ridst. og den Ridders Ridst. som indvædig i Hoffet.

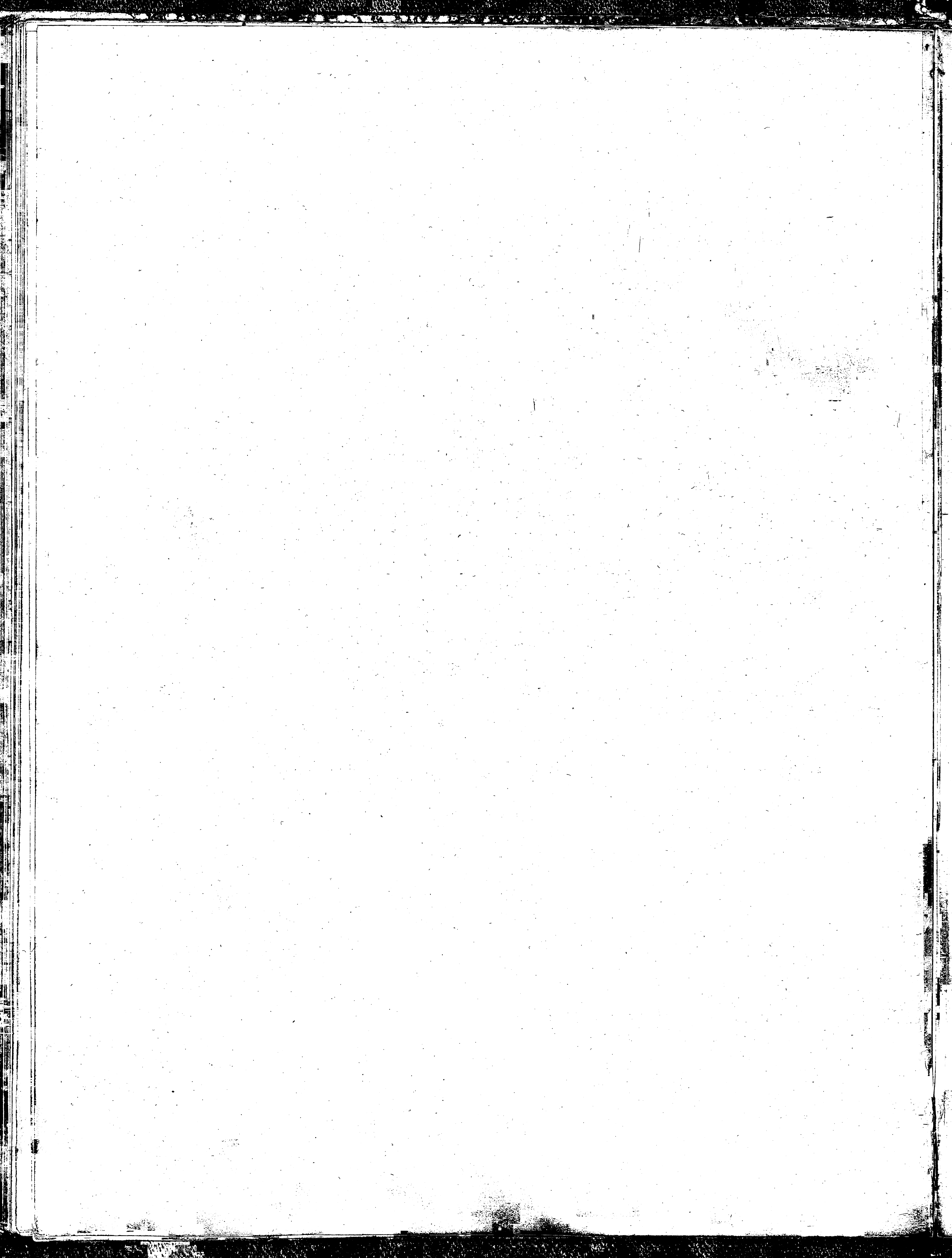

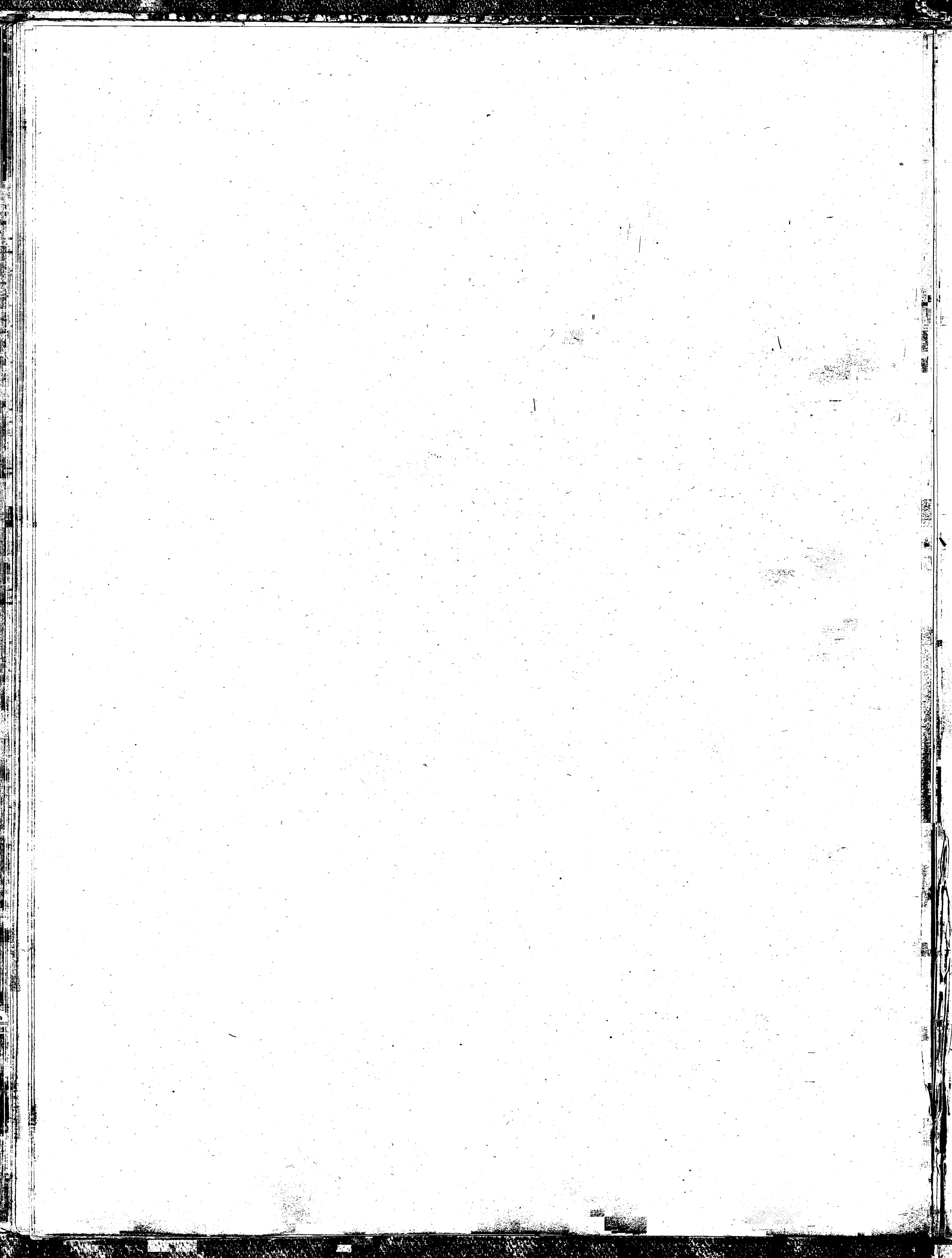
RIDDERSALSFLØIEN

ABSALONSBRØNDEN

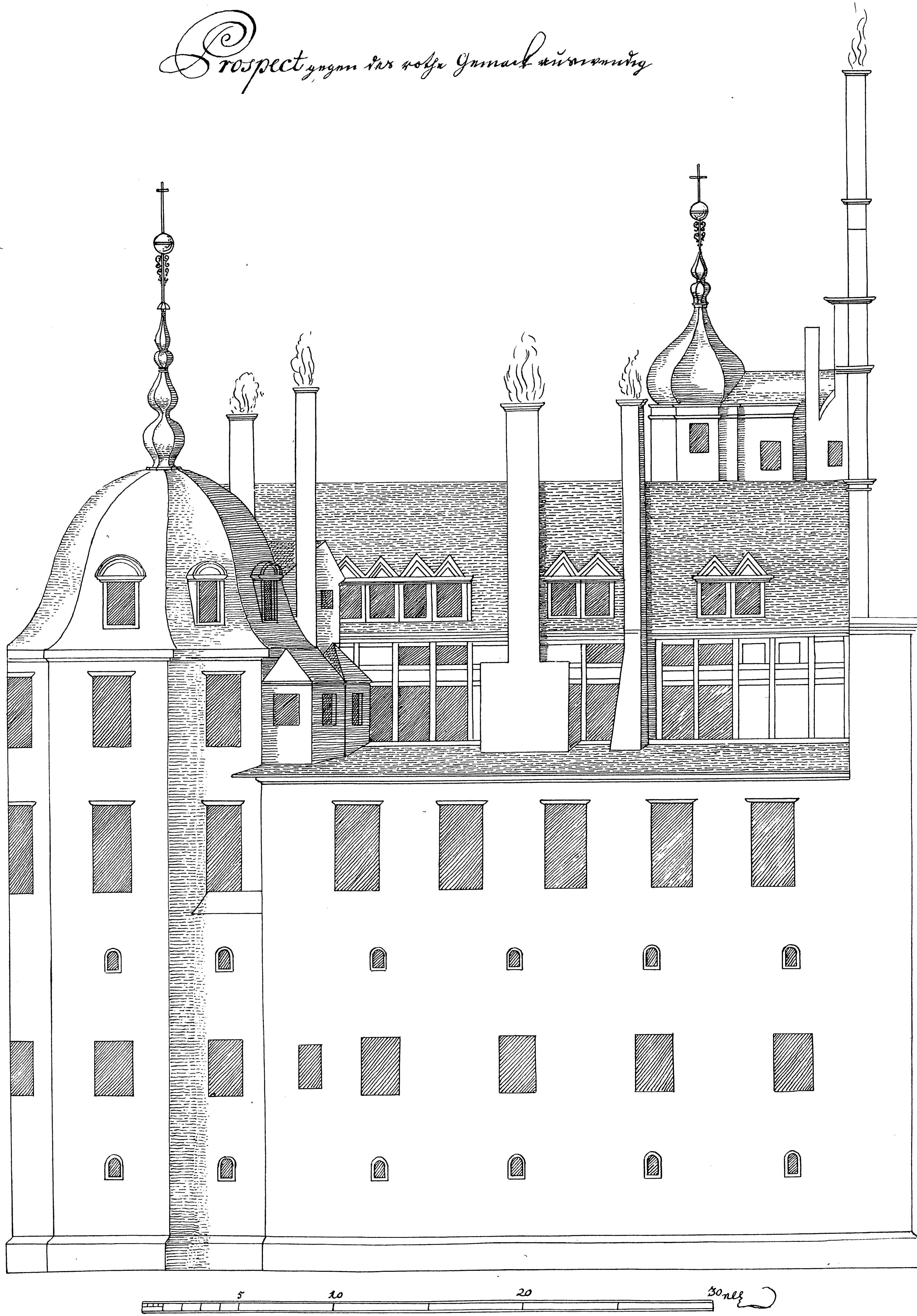
SLOTSKØKKENET

SLOTSGAARDEN

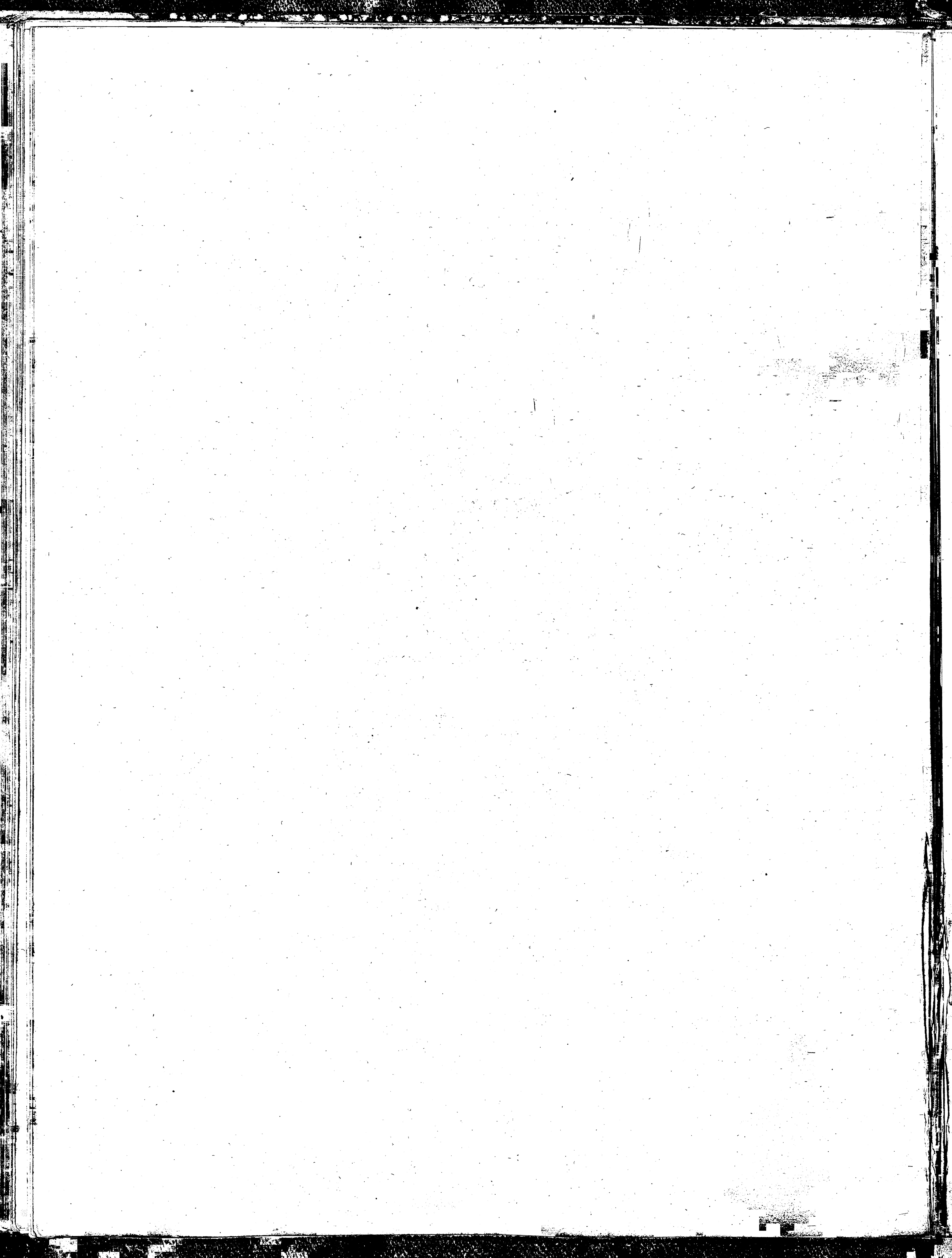

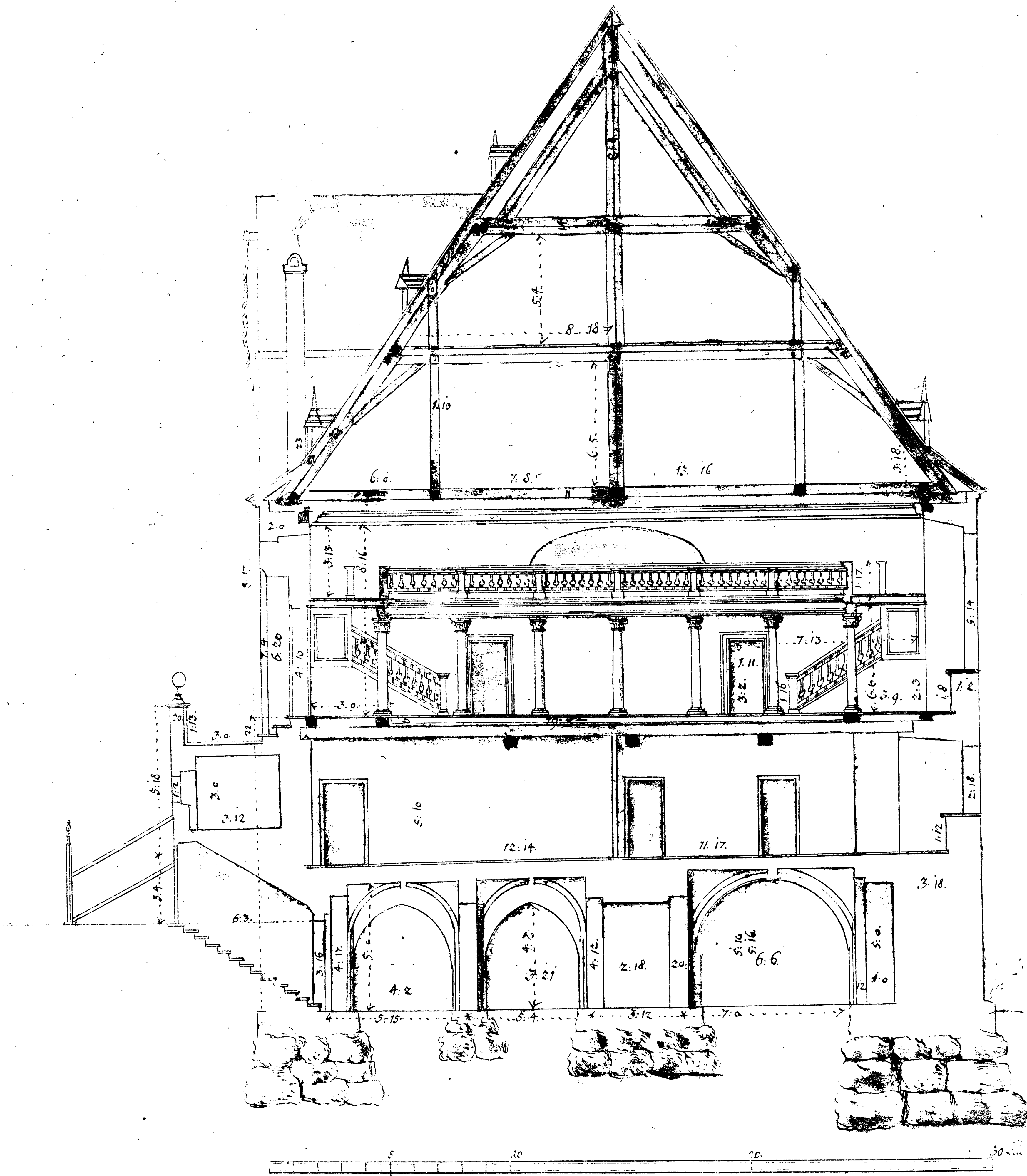
Prospect gennem den søde Gennemstrømning

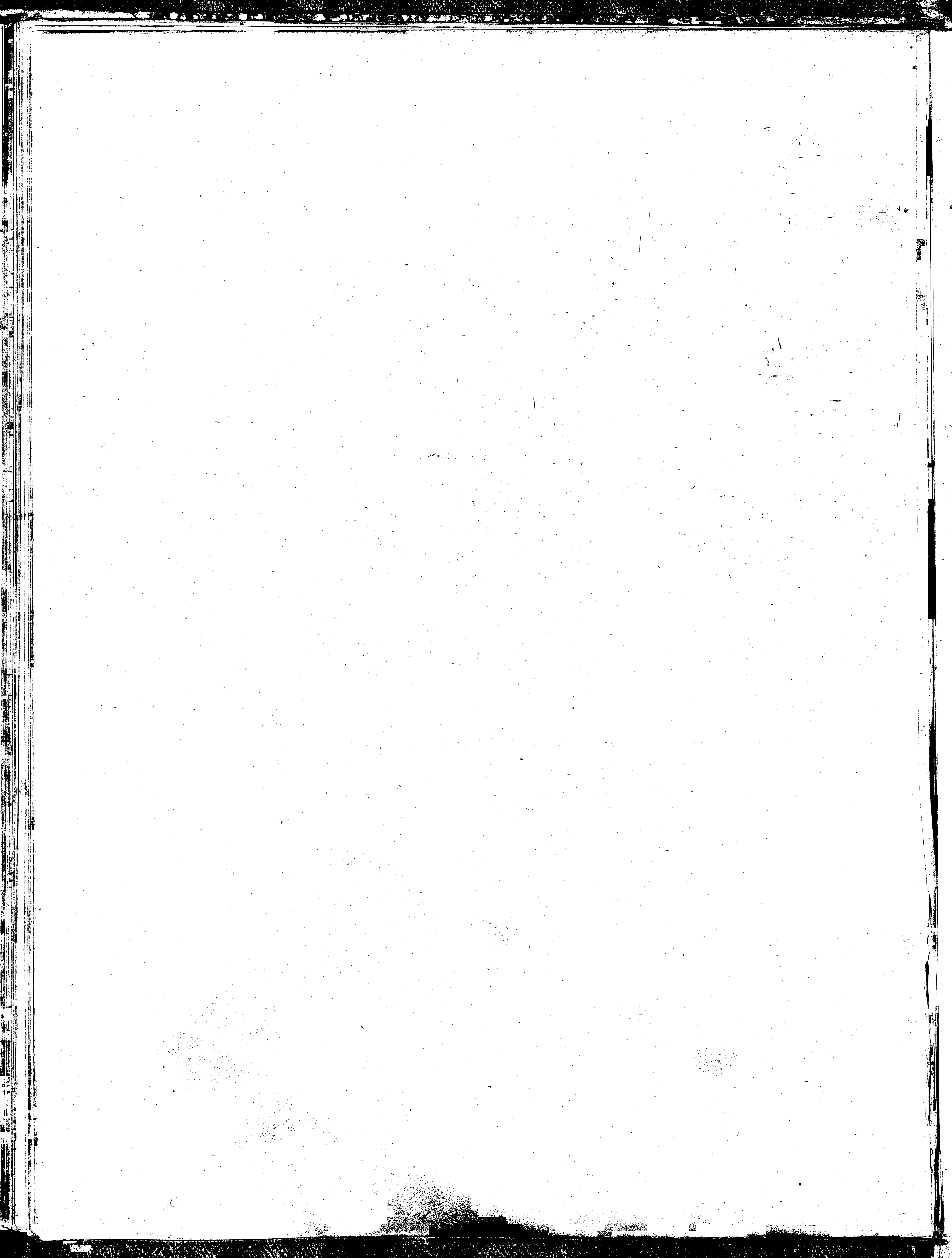
FACADE AF DEN SYDØSTLIGE FLØI MOD BØRSEN

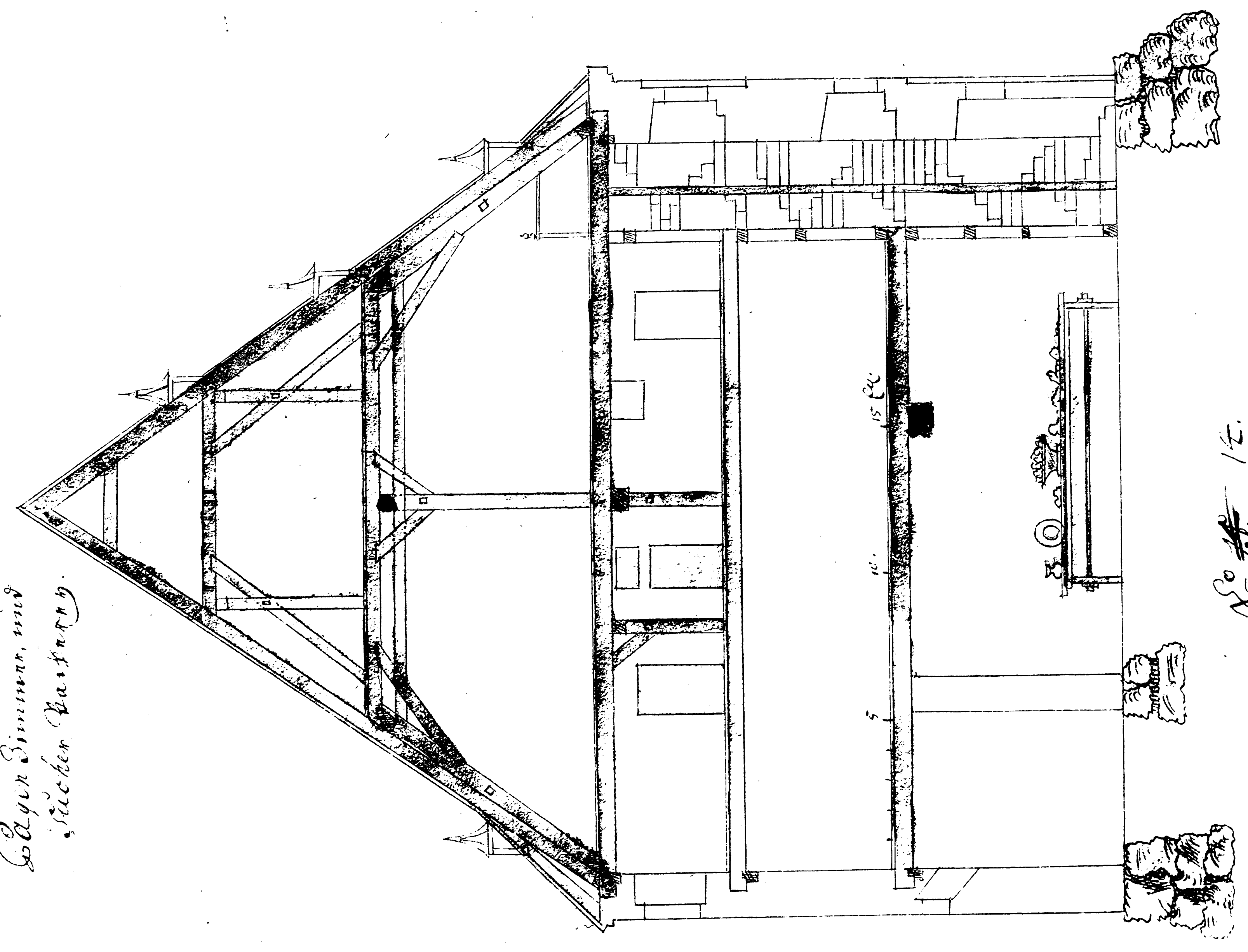
Durchschnitt durch den Rittersaal.
No 11

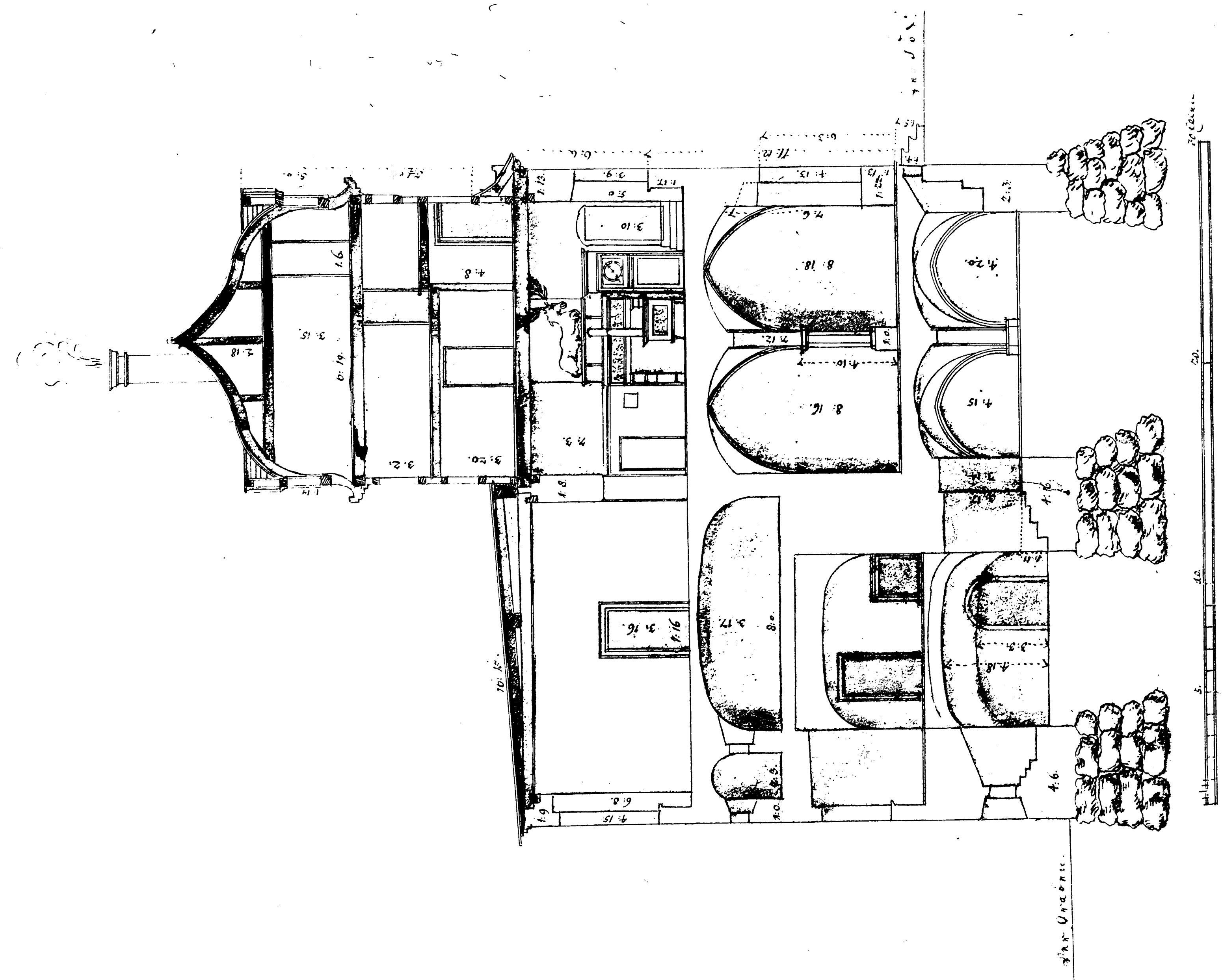
GENNEMSNIT AF RIDDERSALSFLØIEN

*Florsnit gennemløbet
Lager Rummet, med
sikker Vægstøtte.*

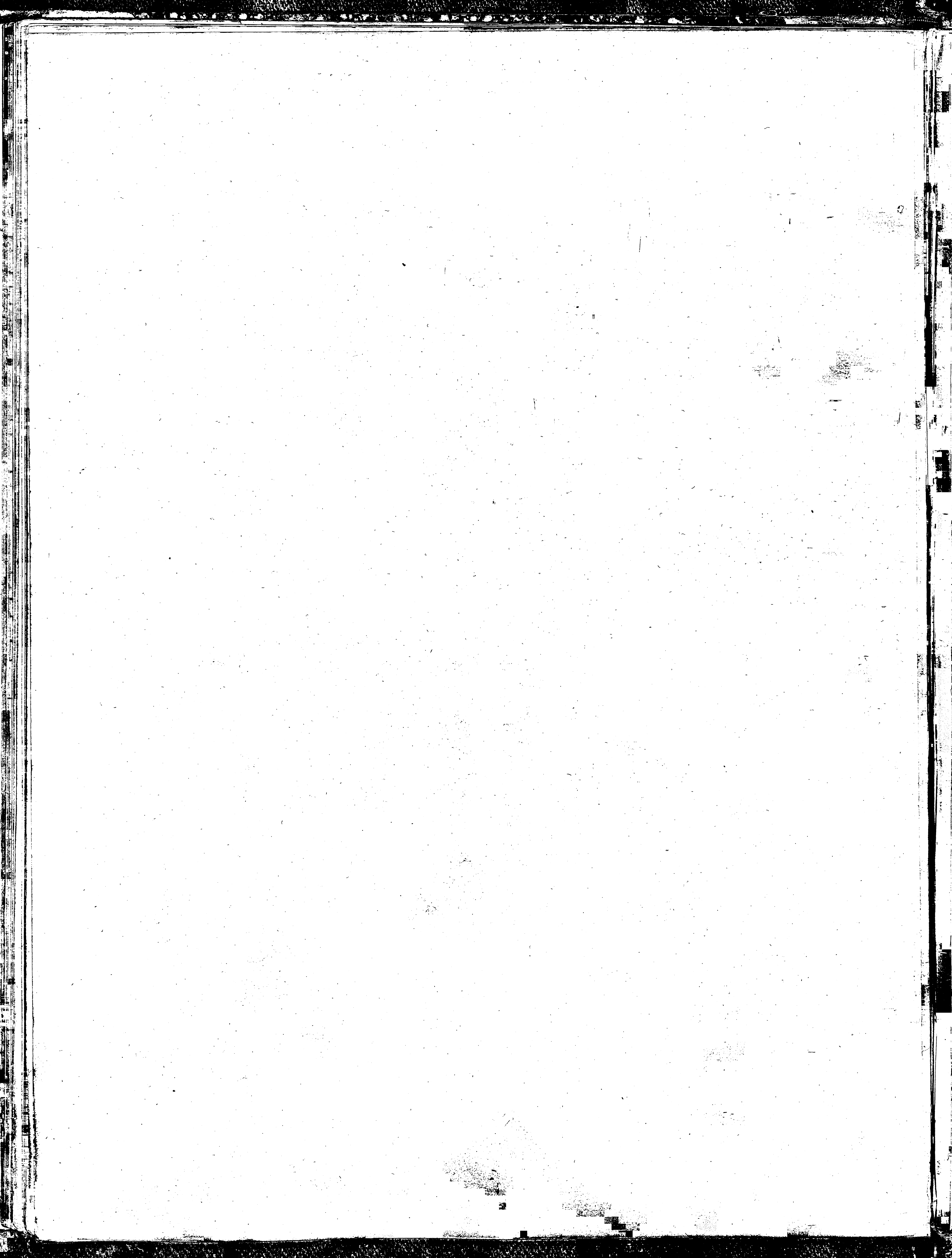

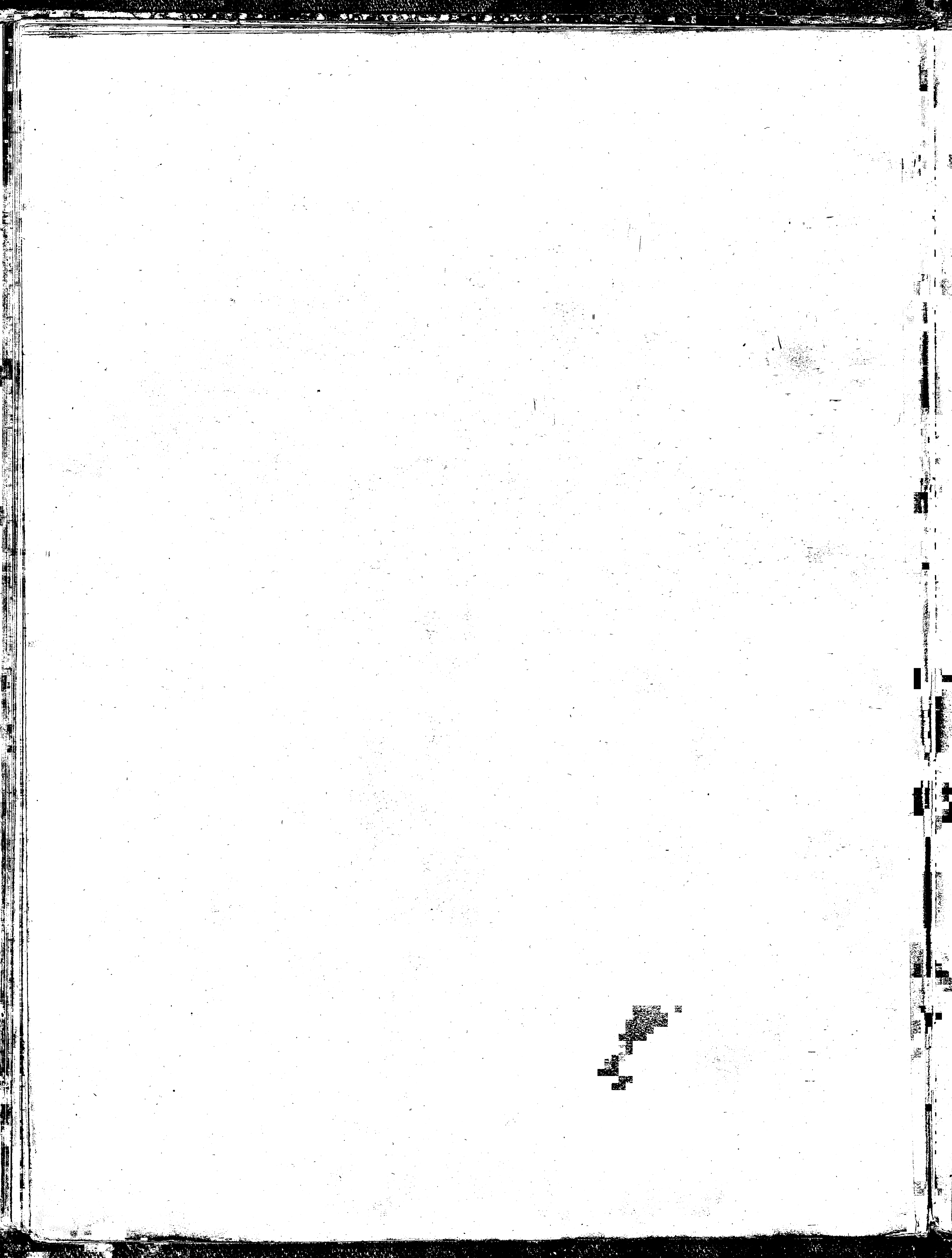
*Florsnit gennemløbet
drabantens Sal, med
sikker Vægstøtte.*

GENNEMSNIET AF KØKKENFLØIEN

GENNEMSNIET AF DRABANTSALSFLØIEN

STENBILLEDERNE, DER FORESTILLE KONG HANS OG DRONNING CHRISTINE,
VARE OPSTILLEDE VED FODEN AF TRAPPEN TIL RIDDERSALEN

